N°. 34. Donderdag 21 Augustus 1919. 19de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7. DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD"
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Slachtoffers Kloet-ramp.

Verantwoording der ontvangen gelden:

Reeds verantwoord in het Kol. Weekblad van 7 Aug 1919, No. 32	*f* 1619.50
F. E. M. te O.	„ 5.—
	f 1624.50
Af voor onkosten	„ 2.50
Afgedragen aan de *Kloet-Commissie* . .	*f* 1622.—

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Aanteekeningen van het Dag. Bestuur bij het Ontwerp „Propaganda".

Verg.: Koloniaal Weekblad 31 Juli 1919, No. 31 — *Dringend verzoek*; en 7 Augustus 1919, No. 32, *Ontwerp-Propaganda, beschouwingen van den Secretaris-Penningmeester.*

Het Dagelijksch Bestuur wenscht op den voorgrond te stellen, dat de Vereeniging niets aangenamer kan zijn dan de middelen en de krachten beschikbaar te hebben, om aan haar streven: versterking van den band tusschen Nederland en Oost- en West-Indië, en bevordering der gemeenschappelijke belangen en van de belangen van Oost- en West-Indië in het bijzonder, meer uiting, daarvan krachtiger sprekende blijken te geven.

De motie-Vermeer in de Algemeene Vergadering te Apeldoorn van 6 Juli 1918 gaf aanleiding aan het Hoofdbestuur om in herinnering te brengen, welke beteekenis de oprichting van de Vereeniging „Oost en West" in Nederland met betrekking tot Indië heeft gehad, hoe zij geleidelijk gedurende haar twintigjarig bestaan zich heeft voortbewogen naar het voor oogen gestelde doel. „De Vereeniging heeft in den loop der jaren onder haar vaan verschillende commissiën in het leven geroepen, die elk met een bijzonder deel van haar taak zich belast hebben. Met vermijding van ophef en schijnvertoon heeft zij naar vermogen voortgewerkt aan het doel, dat zij van den aanvang af voor oogen had, en waarvan zij het verschiet ziet opklaren niet slechts door wat zij met hare welgemeende, zij het zwakke pogingen weet uit te werken, maar niet minder vooral door wat andere, na haar gekomen vereenigingen in gelijken geest weten tot stand te brengen." (Zie Kol. Weekblad, 10 October 1918, No. 41).

Het is goed, dat uit den kring der leden van onze Vereeniging stemmen verrijzen, die wijzen op hetgeen ons nog te doen staat, die wenschen doen hooren, welke op ons programma van werkzaamheden behooren te worden gesteld. Zulks getuigt van leven in den boezem der Vereeniging, houdt indommeling, verslapping tegen bij hen, aan wie de leiding is toevertrouwd.

Toen op de Algemeene Vergadering te Apeldoorn verschillende stemmen de aandacht deden vestigen op hetgeen, waarin, naar gemeend werd, de Vereeniging was ten achter gebleven, heeft het Hoofdbestuur een drietal heeren uitgenoodigd, om als propaganda-commissie dat Bestuur terzijde te staan door na te gaan wat, met het oog op het doel der Vereeniging nog te verrichten is, wat wenschelijk geacht kan worden, en welke middelen ter uitvoering beschikbaar zijn of beschikbaar kunnen worden. Die Commissie heeft zich beijverd om, na overleg met eenige andere belangstellende leden, een ontwerp-propaganda door haren voorzitter, het Hoofdbestuurslid, den heer Th. Brondgeest, aan het Dagelijksch Bestuur te doen aanbieden, welk ontwerp met het begeleidend schrijven is opgenomen in het Kol. Weekblad van 31 Juli 1919, No. 31. In dat begeleidend schrijven deelt de heer Brondgeest mede, dat de commissie zich in de eerste plaats de vraag gesteld had, welke taak de commissie zou te vervullen hebben, n.l. of zij louter adviseerend zou zijn en daarmede de kans loopen, dat zij plannen zou ontwerpen, welke geen gevolg hoegenaamd zouden hebben, in het geval dat de Vereeniging die niet tot de hare wenschte te maken, — of dat zij hare denkbeelden aan de Vereeniging zou voorleggen met verzoek om machtiging die zelve uit te voeren dan wel, wanneer de middelen ontbreken, hiertoe de hulp van anderen in te roepen, eventueel de uitvoering geheel aan derden over te laten. Het laatste kwam de Commissie het meest aanbevelingswaardig voor. — Was dit werkelijk het oordeel der Commissie, dan zou zij aldus het Hoofdbestuur der Vereeniging uitschakelen, en strikt genomen als het ware van oordeel zijn: het kan ons niet schelen wat het de Vereeniging vertegenwoordigend Hoofdbestuur denkt of doet, de Commissie gaat haar gang.

Zulk een zelfmoord-poging kan nooit de bedoeling van het Hoofdbestuur met de instelling der Commissie zijn geweest. Wij meenen ons dus te moeten houden aan de opvatting, dat de Commissie aanvankelijk louter adviseerend zou optreden, en op dat standpunt ons stellende, met nauwgezetheid kennis te nemen van de voorgelegde plannen, deze ernstig te overwegen, na te gaan welke daarvan al of niet op den weg der Vereeniging liggen, in hoever zij met de beschikbare geldmiddelen en andere krachten uitvoerbaar zijn en hoe wanneer die middelen of krachten te kort schieten, in het gebrek kan worden voorzien. Wat het laatste betreft, zou de vraag te berde kunnen komen, zal het te dien einde wenschelijk zijn, dat een Commissie i.c. de Propaganda-Commissie in naam der Vereeniging, of geheel zelfstandig, de taak op zich neemt, waartoe de Vereeniging of het Hoofdbestuur met de beschikbare middelen en krachten zich niet in staat acht?

Voor alles dus de plannen zelve een voor een bekeken. Onze ijverige Secretaris-Penningmeester heeft reeds bij voorbaat zijne beschouwingen daaromtrent bekend gesteld (Kol. Weekblad 7 Augustus 1919, No. 32). Die beschouwingen verdienen al dadelijk ernstige overweging, in het bijzonder betrekkelijk *Het Koloniaal Weekblad*, voorts wat de geldelijke gevolgen aangaat, en betreffende de mogelijke uitkomsten van eene verhooging der contributie.

Het Koloniaal Weekblad. — Wij meenen, dat over het algemeen de klachten niet komen van leden, die het weekblad geregeld lezen, integendeel van dezen ontvangt de Redactie meermalen bewijzen van waardeering, maar wel van degenen, die het blad zelden of nooit inzien, zelfs zich de moeite niet gunnen, het van den kruisband te ontdoen. Dat de Vereeniging voortdurend getracht heeft, dat blad in belangrijkheid te doen toenemen, zal men moeten erkennen, als men zich de moeite geeft, de verschillende jaargangen, van den eersten tot den laatsten te raadplegen.

Nieuwe rubrieken ziet men daarin verschijnen, waardoor het blad is aangegroeid en meer geworden dan het enkel orgaan van de handelingen der Vereeniging. De Redactie wil daarmede gaarne voortgaan en het blad niet voor uitbreiding sluiten. Wij mogen echter niet bereiken willen, dat door het lezen van ons weekblad, de Indische rubrieken in andere periodieken gevoegelijk ongelezen kunnen blijven. Zeer verkeerd zouden wij doen door te willen concurreeren met andere bestaande tijdschriften, weekbladen, illustraties, die zoo verdienstelijk, zoo nuttig bijdragen tot bevordering der kennis van Indië.

Het zou ons zeker welkom zijn, indien geregeld een feuilleton in het blad kon verschijnen, b.v. met vertalingen van producten uit de Indische literatuur.

Lezingen, Filmavonden, Populaire Literatuur. — Het is wenschelijk dat over de daaromtrent ter sprake gebrachte denkbeelden elke afdeeling van haar gevoelen doe blijken, voorts overleg gepleegd worde in de eerste plaats met het Centraal Comité voor Indische Lezingen en Leergangen. Hierbij zij in herinnering gebracht, dat het Hoofdbestuurslid, de heer Zeijlstra, in de Hoofdbestuursvergadering van 26 April 1919 de wenschelijkheid heeft betoogd, dat „Oost en West" de taak van genoemd *Centraal Comité* zou overnemen. Het *Koloniaal Instituut*, dat nu het Comité steunt, zou, meende hij, zeer zeker genegen zijn, daarin ook met „Oost en West" samen te werken, en haar eveneens met zijne vele hulpmiddelen te steunen. Hij gaf daarom in overweging, een Commissie uit het Hoofdbestuur te benoemen, om deze aangelegenheid met het *Kolonial Instituut* te bespreken. (Zie Notulen in het Kol. Weekblad van 29 Mei 1919, No. 22). Het Dagelijksche Bestuur heeft, alvorens, het Afdeelingsbestuur van Amsterdam, uitgenoodigd, daarover met het *Koloniaal Instituut* onderhands te rade te gaan, maar nog geen bericht van die zijde over dat onderwerp ontvangen.

Wat betreft de van wege de Vereeniging uitgegeven literatuur, mogen wij wijzen op onze boekjes over *Onze Oost*, over den *Inlander en zijn zieleleven*, over *Onze West*, en de serie van *elf* boekjes over den werkkring en de vooruitzichten in verschillende Staats- en particuliere betrekkingen in Ned. Indië. Het bestaan van deze boekjes blijkt zelfs bij enkele leden van het Hoofdbestuur niet voldoende bekend. Hoe dit zij, wij willen niet zeggen, dat daarmede voldaan is aan hetgeen de Propaganda-Commissie ten aanzien van *Populaire literatuur* wenscht, of wat op dat gebied volgens de Commissie uit Engeland en Duitschland ten voorbeeld strekken kan. Maar, zouden wij willen vragen, zijn de door de Commissie ten voorbeeld gestelde uitgaven van Vereenigingen als de onze, en worden zij door particuliere Vereenigingen bekostigd?

Propaganda. — Een geschikte, gesalarieerde propagandist zou niet onwelkom zijn. Welke onkosten

FEUILLETON.

Ganzen-liefde.

Wij hadden twee jonge ganzen: een echtpaar! Ze gingen steeds samen aan den wandel, samen baden in een vijver aan den overkant van den weg, waaraan ons huis lag.

Na een jaar droeg 't vrouwtje voor 't eerst een eitje bij zich en eindelijk op een zonnigen morgen tegen 11 uur zette ze zich neer op haar door ons gespreid bedje van hooi. Samen wandelden ze hun goed beschut huisje binnen, toen we plotseling een klagend geluidje vernamen, als van een dier in pijn. 't Klagen werd erger, 't mannetje kwam naar buiten en vóór de stoep van onze achtergalerij stond hij stil, rekte z'n lange hals hoog opwaarts: bracht een geluid te voorschijn als een, die huilt en vraagt om hulp!

't Was een angst, een noodkreet, een kreet van verdriet...... om de pijn, die 't vrouwtje leed. Eindelijk, na een uur was 't wijfje rustig geworden, na op 't laatst nog een pijnlijke kreet.

Toen ging 't mannetje kijken en. .... wij ook. We vonden geen eitje, maar een prachtig ganzen„ei"! Zonder pijn blijkbaar; 't vrouwtje huilde niet meer bij 't leggen van ieder volgend ei, liet alléén een waarschuwend geluid hooren! Sinds dien kwam er, 8 dagen lang, telkens een ei en...... 't vrouwtje, dat vroeger met manlief dag-in, dag-uit ging kuieren, bleef thuis broeden!

En nu was 't aardig om waar te nemen, dat mannetje-gans er niet aan dacht ver van huis te gaan; hij bleef in onzen tuin, en zoodra 't wijfje haar w a a r s c h u w e n d, r o e p e n d geluid liet hooren vanuit haar huisje om even daarna te voorschijn te komen om een luchtje te happen, klonk vanuit den vóórtuin 't kwakend antwoord van manlief: „dat hij kwam."

't Vrouwtje riep aanhoudend, 't was als een beurtzang: 't mannetje antwoordde steeds, terwijl hij op 't laatst op een sukkeldrafje liep, tot ze vlak bij elkaar waren.

Dan gingen ze rustig hier en daar pikkend, af en toe kwetterend, den tuin rond, om zoodra *zij* 't noodig oordeelde, „samen" naar huis te gaan. Hij bracht haar thuis, eerst als de a.s. Moedergans binnenshuis was keerde de a.s. Vader weer naar buiten. Zoo ging dat elken dag. Trouw, wonderbaarlijk geduldig zat 't vrouwtje een maand te broeden! Toen verschenen één voor één de jonge, geeldonzige kindertjes en de Vader zat vol trots en wakend bij de Moeder en hun kroost.

't Duurde natuurlijk nog een tijdje aleer de jonge wereldburgers besef hadden van 't nut van hunne onderdanen; zoodra dit echter 't geval was, waggelde de familie naar buiten in den stralenden zonnigen tuin vol vriendelijk licht, waar ze door ons met blijde oogen werden aangestaard. De Vader liet vanaf dit oogenblik z'n wijfje met kroost alleen. Hij werd „de beschermer van die tippelende, pikkende menigte!"

Zooals algemeen bekend, worden de ganzen eenigszins gevaarlijk zoodra ze jongen hebben: zoo óók de onze.

We konden niet rustig door den tuin loopen, want dan kwam Vader gans met gestrekte, slaande vleugels en uitgerekten hals, kwakend op een drafje op ons af! De Moeder wist, dat 't waken den Vader was toevertrouwd, ze bleef rustig pikken, wandelen, kwetteren met haar kinderen.

De bewondering, die wij kregen van dit mooie dierenpaar, was voor de eerbiedige liefde van 't mannetje jegens 't wijfje en voor een zeker gevoel van eigenwaarde bij 't vrouwtje, dat ons tevens den indruk gaf te weten, dat zij „de eenig aangebedene was".

Grappig, belangwekkend was 't te zien, hoe 't mannetje verlangend naar meer kroost, vóór z'n vrouwtje heenwandelde, op den grond ging zitten met uitgespreide vleugels klepperde: hij wilde haar bekoren. Hij heéft haar bekoord.

Op een mooien ochtend liepen er alweér 16 ganzen door onzen tuin, kwetterend en kwaterend tusschen weelderig gras en hoog opgegroeide maisstengels, tusschen kleurige bloemen, onder lommerrijke boomen.

Madioen, 29. 1. '19. C. R. v. O.—v. d. Z.

aan zulk een propaganda verbonden zijn, heeft de Secretaris-Penningmeester in zijne beschouwingen uiteengezet. Het Dagelijksch Bestuur kan voorshands niet deelen de optimistische gedachte, welke daaromtrent bij de Propaganda-Commissie schijnt te bestaan. Wat de afdeelingen, elk voor zich, kunnen bewerken door offervaardige belangstelling van een of meer harer leden, daarvoor hebben wij bewijzen te over. Dankbaar herdenken wij nog steeds in dit opzicht onzen onvergetelijken Penningmeester, wijlen den heer Harting, en brengen wij uit den laatsten tijd hulde aan Mevrouw Clifford Kocq van Breugel.

Tentoonstellingen. — Voor hetgeen de Commissie met betrekking tot dit onderwerp wenscht, gevoelen wij veel. Daarvoor moet samenwerking gezocht worden met de Regeering en met verschillende Vereenigingen en belangstellenden. Onze aanvankelijke pogingen om meer deelneming te verkrijgen vanwege de Koloniale Nijverheid bij de eerstvolgende Nederlandsche Jaarbeurs stemmen nog niet hoopvol. Onlangs werd de teleurstellende mededeeling ontvangen, dat de groote tentoonstelling, die te Soerabaja zou plaats hebben, de A n i t a, en die door den oorlog moest uitgesteld worden, ook nu, na het beëindigen van den oorlog, niet zal doorgaan.

Echter werd onze Vereeniging uitgenoodigd, om het medepatronaat te aanvaarden van een in September te Amsterdam te houden tentoonstelling van Marokaansche kunst als voorloopster van een Tentoonstellen van Ned. Indische kunst, welke te Parijs zal plaats hebben. Wij hebben ons daartoe bereid verklaard. Wij zullen nu den afloop daarvan moeten afwachten, evenals hetgeen de Nederlandsche Regeering, volgens geruchten te dien opzichte, in haar schild voert.

Men leze overigens wat de heer Secretaris-Penningmeester omtrent dit onderdeel in zijne beschouwingen heeft aangeteekend.

Ten slotte mogen wij de opmerking niet achterwege laten, dat wil men de werktaak der Vereeniging belangrijk uitbreiden, wil men hare werkzaamheden uitgestrekt zien op velerlei gebied, ook waarop zij tot dusver niet, of slechts bijkomstig zich bewogen heeft, het Dagelijksch Bestuur op een Bureau zou moeten zetelen, met goed bezoldigd personeel en moeten beschikken kunnen over personen, bekwaam in verschillende kundigheden, maar daaronder zou kunnen lijden de bezielde toewijding, die gelegen is in den belangeloozen steun van velen, voortkomende uit dankbare herinnering en oprechte liefde voor Indië. Zou men geen kans kunnen loopen, de Fransche spreuk te zien bewaarheid dat, „le mieu est l'ennemi du bien".

Wij mogen niet ontkennen, dat onze Vereeniging beter gesteund door hen, die het goede en vriendelijke van Indië hebben ondervonden, in den geest als door den heer Brondgeest is gewenscht in zijn warmen oproep in het Kol. Weekblad van 17 Juli 1919, No. 29: *Nederlanders, waar blijven de bewijzen Uwer belangstelling voor Indië?* meer zou kunnen doen, dan waartoe zij nu met zwakke middelen, gesterkt gelukkig door welwillende gevoelens van het Ministerie van Koloniën, met betrekking tot ons werken in het belang van Indië's bevolking, in staat is. Mocht onvoorzien een rijke bron ons toevloeien door de gunst van vrienden van Indië, hoe zouden wij ons verrukt gevoelen! Maar hoe ook, wij zullen ons zooveel mogelijk blijvend moeten onthouden van ons te bemoeien met werkzaamheden, die reeds andere Vereenigingen zich ten taak gesteld hebben, en met voldoend succes uitvoeren. Tot steun en samenwerking moeten wij ons steeds bereid betoonen, zooals wij altijd getracht hebben door aansluiting bij Vereenigingen, die in onzen geest werkzaam zijn.

En overigens willen wij voortgaan met het goede te betrachten, naar gelang ons talent en kracht gegeven zijn, telkens een steentje bijdragen tot den opbouw van het goede werk, dat wij ons voorgenomen hebben. Op de Jongste Algemeene Vergadering te Deventer konden wij wijzen op een nieuw werk uit den jongsten tijd, door den invloed onzer Vereeniging tot stand gekomen, de stichting van „*Persinggahan*", een schutplaats voor de hier verblijvende Inlanders uit den dienstbaren stand en konden wij met voldoening melding maken van de gaven, die uit alle rangen en standen, ook door onze tusschenkomst zijn toegevloeid ter leniging van de schade, aan lijf en goed geleden, door de verschrikkelijke Kloetramp. Laat ons ons gelukkig rekenen, indien wij alle jaar naast het vele, niet in het loopende nuttige werk een of meer in het oog loopende feiten kunnen vermelden als de vrucht van ons streven.

Laat het goede, dat bereikbaar is, niet worden verwaarloosd door de zucht naar het betere, dat misschien onbereikbaar zal blijken.

Van harte hopen wij, dat de besprekingen op de aanstaande Buitengewone Algemeene Vergadering nieuw krachtig leven aan onze Vereeniging mogen geven in vertrouwend samenwerken!

Het Dagelijksch Bestuur,

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, *Voorzitter.*
R. ZUYDERHOFF, *Onder-Voorzitter.*
H. J. A. RAEDT VAN OLDENBARNEVELDT.
E. F. GROOSS, *Secretaris.*

Indische Filmavonden te 's Hertogenbosch.

—o—

L. S.

Het Bestuur der Vereeniging „Oost en West", gevestigd te 's-Gravenhage, noodigt U uit tot het bijwonen der

I n d i s c h e F i l m a v o n d e n,

welke gehouden worden op Donderdag 7 en Vrijdag 8 Augustus a.s., in het gebouw der „Cinema Royal" te 's-Hertogenbosch.

De avonden zullen worden geopend met een inleidend woord door mevr. Douair. Clifford Kock van

Breugel—Roelofs, presidente der Afdeeling Breda, terwijl de heer L. Visser de toelichting en verklaring der films zal geven.

Het Bestuur,

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, *Voorzitter.*

E. F. GROOSS, *Secretaris.*

Aldus luidde de uitnoodiging aan de notabelen van 's-Hertogenbosch gezonden, terwijl aanplakbiljetten, waarop de programma's waren vermeld, het groote publiek tot een bezoek aan de voorstellingen noodden. Deze programma's luidden als volgt:

7 Augustus.

1. Vulkanen.
2. Theecultuur.
3. Het leven van den inlander in de desa.
4. Langs den benedenloop van den Tjiliwong.
5. Autotocht door Weltevreden.
6. Dieren.
7. Huwelijksfeesten te Tjiamis.
8. Tempels op Midden-Java.
9. Reis van Willem I naar Djocja.

8 Augustus.

1. Het leven van den Europeaan in Indië.
2. Dansfeest te Bali.
3. Sapi-rennen.
4. Blindeninstituut te Bandoeng en Ooglijdersgesticht.
5. Dieren.
6. Djati-cultuur.
7. Reizigersverkeer. Eetzaal Grand Hôtel Java te Weltevreden.
8. Inlandsche huisnijverheid.
9. Particuliere middagschool te Djocja. Dalcroze-les.

De beide avonden kunnen „geslaagd" genoemd worden. De zaal was uitverkocht, het opwekkend inleidingswoord van mevrouw Douair. Jhr. Clifford Kocq van Breugel—Roelofs verwekte telkens een spontane uiting van nationaal enthousiasme, driemaal een hoera voor de Koningin, het Wilhelmus door de aanwezigen staande gezongen. De voorstellingen en de uitleggingen van den heer L. Visser werden met aandacht gevolgd.

Op beide dagen werden ook matinée's gegeven, waartoe alle militairen van het garnizoen werden uitgenoodigd.

De organisators van deze propaganda beweging, Mevrouw Douair. Clifford Kocq van Breugel—Roelofs en de heeren P. J. Heesterman en L. Visser, mogen met voldoening en trots op hun werk terugzien. Zestien nieuwe leden traden toe.

Het was de heer P. J. Heesterman, lid van de Vereeniging te 's-Hertogenbosch, die het initiatief tot de beweging nam. Hij vond het een schande, dat in de Zuidelijke provincies van ons land zoo weinig leden van „Oost en West" zijn, en dat b.v. Den Bosch slechts 2 leden telde. Hij vroeg daarom aan het Bestuur vergunning om pogingen te mogen doen tot de stichting van een afdeeling van „Oost en West". Dit aanbod werd natuurlijk dankbaar aanvaard en waar het ons bekend was, dat ook Mevrouw Clifford een zelfde doel nastreefde, gaven wij beiden in overweging, in deze samen te werken. Zoo geschiedde. De heer Heesterman leidde met een prachtig enthousiasme de voorbereiding, waarna Mevrouw Clifford, de voortvarende Voorzitster van onze afdeeling Breda, wakker bijgestaan door den heer L. Visser, secretaris dier afdeeling, met de films, welwillend door het Koloniaal Instituut afgestaan, naar Den Bosch toog.

De heer Heesterman zal nu een afdeeling 's-Hertogenbosch stichten en daarmede trachten het aanrakingspunt, dat wij met de bewoners dier stad kregen, vast te houden en daarop voort te bouwen. Onze beste wenschen vergezellen hem.

De Vereeniging is wel veel dank verschuldigd aan deze met hart en ziel voor haar ijverende leden. Moge hun voorbeeld aanstekend werken. G.

Algemeen Ned.-Ind. Tentoonstelling te Soerabaja.

Na rijpelijke overweging is het Bestuur van de A.N.I.T.A. tot de overtuiging gekomen, dat aan het houden van een tentoonstelling te Soerabaja, binnen een bepaald kort tijdsverloop vele bezwaren verbonden zouden zijn.

De ontreddering is in Europa grooter gebleken, dan hier verwacht werd en er zal meer tijd vereischt worden, om wederom tot normale toestanden te geraken, dan het bestuur onderstelde. De lange duur der vredesonderhandelingen heeft een en ander ook onvoorzien ongunstig beïnvloed. De arbeidsmoeilijkheden werpen verder een donkere schaduw op de toekomst en het schijnt nauwelijks te verwachten, dat de vooruitzichten zeer snel beter zullen worden.

Wat verder betreft het scheepvaartverkeer — een punt van gewicht voor de tentoonstelling — in gezaghebbende- en deskundige kringen acht men het niet waarschijnlijk, dat ruimte voor tentoonstellingsgoederen in den eersten tijd beschikbaar zal gesteld kunnen worden.

Uit den aard der zaak zouden de plannen der vereeniging dus nog vaag moeten blijven. Een dergelijke vaagheid is echter niet bevorderlijk om de belangstelling van het publiek gaande te houden. En zonder deze is het niet mogelijk gebleken de finantieele positie der A. N. I. T. A. voldoende te regelen.

Het Dagelijksch Bestuur kwam dus tot de conclusie, dat eenerzijds de kans op het slagen eener tentoonstelling in de naaste toekomst gering zou zijn en anderzijds, dat hem daartoe als gevolg der ongunstige omstandigheden de noodige middelen zouden ontbreken.

Onder die omstandigheden scheen opheffing der Vereeniging het eenige mogelijke en daartoe werd dan ook besloten. G.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De Zondagsrust quaestie.

In de wereld der planters en assistenten te Deli is weer een beweging gaande voor zondagsrust op de ondernemingen. Naar aanleiding van die kwestie maakt Dr. W. G. Harrenstein eenige opmerkingen in een „Ingezonden" in de „Deli Ct." en dat wel voornamelijk met betrekking tot de hernieuwde publicatie op verzoek van het bestuur der A. V. R. O. S. van een brief, die in 1917 werd toegezonden aan de kerkbesturen, die een beweging voor Zondagsrust voor de Assistenten op touw gezet hadden.

Schr. acht dat schrijven in menig opzicht verouderd. We leven snel en wat heden „up to date" is, kan over een paar jaren een verlaten standpunt zijn. Het zou dan ook goed geweest zijn, als men een tweeden herzienen druk had uitgegeven, waarin nieuwe, frissche argumenten de oude, wat duf gewordene hadden vervangen.

Dat in 1916 er van de 250 uitgebrachte stemmen 193 tegen en 57 voor Zondagsrust waren, legt toch zeker nu weinig gewicht in de schaal, nu velen om een wekelijkschen rustdag vragen en in advertenties en ingezonden stukken daarvoor pleitten.

En al is in 1911 door het bestuur der A. V. R. O. S. reeds de verzekering gegeven, dat zij, die dit wenschen, in de gelegenheid gesteld zullen worden om hun godsdienstplichten te vervullen, het ligt voor de hand dat van die gelegenheid weinig gebruik gemaakt zal zijn, waar het vervullen van godsdienstplichten den medeassistenten extra-arbeidsplichten oplegt.

Het argument: „Maar niet alleen in het Oosten, ook in het Westen wordt, wanneer een verlies van oogst of bezit gevreesd wordt, 's Zondags gearbeid. Het vroomste boertje heeft in zoo'n geval geen gewetensbezwaren zijn oogst binnen te brengen en zijn vee te voeren, waarbij de knecht moet medehelpen", is vrij zwak. Als door hagelslag de oogst dreigt verloren te gaan, zijn er die voor dien eenen keer de Zondagsrust prijsgeven en aanpakken doch dat is toch niet te vergelijken met het

Zondag aan Zondag werken, zooals dat in de cultures gebeurt.

Welk gewicht er is te hechten aan de volgende tirade uit den brief:

„Treffen wij een vergelijk tusschen de moraliteit, de physische en psychische eigenschappen der stedelijke en landelijke bevolking in dit gewest, dan doen deze eigenschappen ons inziens zoomin bij planters, van den hoogste tot den laagste, als bij de arbeiders op het land, onder voor die bij de bevolking der steden, waar Zondagsrust, op de noodige uitzonderingen na, wèl gehouden wordt.''

Voor die bewering zouden toch eerst de noodige bewijzen en statistieken dienen aangevoerd te worden.

Alom is toch bewezen, dat inkorting van abnormaal lange arbeidstijden (zooals tusschen twee hari's besar) aan de intensiteit van den arbeid en de gezondheid van den arbeider ten goede kwam.

Ten slotte de geldelijke bezwaren. Deze zijn niet zoo gemakkelijk te weerleggen door oningewijden; Schr. haalt echter een verklaring aan uit „De Planter'' van 28 Mei, waaruit blijkt dat de hr. Blick, een der bestuursleden van de A. V. R. O. S., beslist ontkent dat de praktijk zich tegen de theoretische wenschelijkheid van Zondagsrust zou kanten.

Het Arbeidsvraagstuk.

In hetzelfde blad troffen we een korte bespreking aan van een paar rapporten, betrekking hebbende op het arbeidsvraagstuk. Het eene rapport is samengesteld door Mr. Schneider, den adviseur der Avros, het andere is afkomstig van de Deli Planters Vereeniging.

Mr. Schneider plaatste zich op het standpunt dat de poenale sanctie binnen eenige jaren zal moeten verdwijnen en ontwierp een nieuwe regeling, gebaseerd op een civiel- rechterlijke sanctie der arbeidsovereenkomsten, terwijl hij de tegenwoordige strafrechterlijke sanctie slechts als overgangsmaatregel wenscht te behouden, met verder administratieve rechtspraak in arbeidsgeschillen, een complete arbeidsorganisatie voor aanwerving enz.

De D. P. V. meent dat èn het standpunt èn de voorstellen der Regeering onaannemelijk zijn, omdat de kosten niet te dragen zouden zijn en zij geen overgangstijdperk opleveren, een verschil maken in den rechtstoestand van de arbeiders en geen arbeidszekerheid meebrengen.

Zij heeft een regeling ontworpen, waarin ze den steen des aanstoots — volgens haar gelegen in den langen duur der contracten en niet in de poenale sanctie — weggenomen heeft door de bepaling, tot de werkman met inachtneming van een termijn van 4 maanden de overeenkomst door opzegging kan doen eindigen, mits hij bij emigratiecontracten een evenredig deel van de engagementskosten vergoedt en bij reëngagementscontracten zijn schuld afbetaalt.

Daarmee wordt de duur der contracten feitelijk beperkt tot 4 maanden. In de praktijk is dan later vast te stellen hoe ver de opzegtermijn kan worden ingekort, zoodat men den vrijen arbeid reeds dicht genaderd is.

Bij deze regeling zal de poenale sanctie slechts bij uitzondering gebruikt worden en een geleidelijke overgangstoestand verkregen worden.

De termijn van 4 maanden is gesteld om gedurende zekeren tijd van het technische werk verzekerd te zijn en om bij opzegging den werkgever in de gelegenheid te stellen nieuwe krachten uit China of van Java te doen komen.

Evenals het ontwerp-Schneider stelt ze voor een arbitrale uitspraak omtrent geschillen door den ambtenaar van de arbeidsinspectie en in hoogste instantie door een Raad van Arbitrage te Medan, welke Raad de overeenkomst kan ontbinden op vordering van den arbeider in een zestal gevallen, z.a. misleiding, mishandeling, bedreiging van den arbeider of zijn familieleden, niet uitbetaling van het loon of veronachtzaming der plichten, ziekte van den arbeider. Verder is de tegenwoordige Koelieordonnantie omgewerkt, zoodat het nawerken voor dagen, waarop geen arbeid geleverd is, vervalt, den arbeider een minimumloon verzekerd wordt, de werktijd wordt verkort van 10 tot 9 uur, de arbeider zich in geval van ziekte in het hospitaal moet laten opnemen, de rijst beschikbaar gesteld wordt voor *f* 10 de 100 K.G. en alle geschillen aan de administratieve rechtspraak van de arbitrage-commissie onderworpen worden.

Het verschil tusschen beide bovengenoemde voorstellen is, dat de Avros alle aandacht vestigt op aanvoer van werkkrachten van Java, terwijl de D. P. V. ook de kolonisatie in het oog houdt, en met haar voorstellen hoopt te bereiken, dat de band tusschen werkgever en arbeider allengs losser wordt en beide partijen zich zullen gewennen aan „vrijen arbeid''.

De D. P. V. ziet in het voorstel van Avros een studie voor de toekomst, gebaseerd op theoretische bespiegelingen.

Wat zeggen de Assistenten?

In aansluiting aan hetgeen we in 't begin van dit artikel schreven is het niet onaardig een en ander mee te deelen van de antwoorden van 18 assistenten op de tot hen gerichte vraag: Zijt ge voor Zondagrust en waarom?

No. 1 is overtuigd, dat speciaal in Deli, het toekennen van meer rust en ontspanning aan de assistenten hun werkkracht en zenuwgestel, dus in 't bijzonder hun uithoudingsvermogen zeer ten goede zal komen.

No. 2 is voor pensioenverhooging en ook voor Zondagsrust, omdat hij in de toekomst het besluit van een Deliloopbaan in de cultures niet meer afhankelijk gesteld wil zien van een bevordering tot administrateur. De wekelijksche rustdag zal de maatschappijen in de toekomst in het genot stellen van een aantal geroutineerde blijvers, jonger en veerkrachtiger naar lichaam en geest dan de tegenwoordige blijvers.

No. 3 is voor Zondagsrust sinds men hem gezegd heeft, dat de assistenten het nog zoo kwaad niet hebben en...... dus geen Zondagsrust behoeven.

No. 4 is een ijverig ijveraar voor Zondagsrust geworden, sinds hij de Avros-nota gelezen heeft, want het heeft hem verbaasd en geërgerd, dat er in 1919 nog menschen leven, die een breed contrabetoog durven opzetten tegen een zoo algemeen en in alle takken van bedrijf doorgevoerd wereldgebruik als Zondagsrust. De tegenwerping, die men no. 6 heeft naar het hoofd geworpen, dat hij er om moest denken in Deli te zijn gekomen om te werken, beaamt hij volkomen, doch juist daardoor is hij voor Zondagsrust, omdat hij dan als man van geweten niet meer in de verleiding komt om gedurende de week de rust te stelen, die men hem nu al jarenlang op Zondag onrechtmatig onthoudt. No. 9 heeft altijd veel voor Zondagsrust gevoeld, doch is er eerst voor gaan ijveren, nadat hij zich geërgerd heeft aan enkele, laat ons zeggen „ernstige vergissingen'' in de Avros-nota, terwijl no. 10 voorstander is, sinds zijn administrateur eischt, dat hij er elken dag met de koelies uit is, welken eisch hij bij toezicht op Oosterlingen zeer billijk vindt. Maar men moet het ook billijk vinden dat hij gelijk ieder wereldburger ééns per week er zijn gemak van neemt.

No. 11 voelt, dat hij niet oud zal worden, wanneer hij het 18 jaren vol moet houden, om 14 dagen achtereen er 's morgens en 's middags met de tongtong uit te moeten en nooit, zelfs niet op hari besar eens te kunnen uitslapen.

No. 12 kent veertien collega's, die evenals hij in den aanstaanden verloftijd willen trouwen, en hij zou zijn vrouw naast het gemis van veel Europeesch

en Indisch comfort ook niet nog den huiselijken Hollandschen Zondag willen zien onthouden.

No. 13 is als normaal denkend wezen voor een wekelijkschen rustdag en meent dat hij, die tegen den rustdag is, de heele wereld, die beslist er voor is, wel voor gek moet verklaren. Hij kiest dan in elk geval de partij der gekken.

Al is no. 15 geen kerkganger meer, toch zou hij het een grove beleediging vinden aan de nagedachtenis zijner ouders, die den Zondag steeds in eere hielden, als hij in het vreemde, materialistische land met Zondagviering en Zondagheiliging den spot dreef.

Na het lezen der contra's in enkele bladen en in de „Planter'' vraagt no. 16: „Wordt er werkelijk bij de verschillende maatschappijen zoo weinig gedaan voor 't scheppen van een aangename omgeving voor de employé's, dat er assistenten kunnen klagen met hun vrijen tijd geen raad te zullen weten? Of heeft het rimboeleven enkelen zóó diep doen zinken, dat zelfs de meest gewone menschelijke middelen tegen verveling als lezen, knutselen, tuinieren, musiceeren, biljarten, tennissen, jagen, visschen, paardrijden enz. voor hen minder aantrekkingskracht hebben behouden dan ronddazen, lusteloos neerliggen, zuipen en dergelijke degeneratiegenoegens?

No. 17 meent, dat bij een ingespannen tropisch werkleven als dat in de Delische tabakscultuur, waarbij geen vergoeding wordt geboden door voldoenden tijd voor rust en geestelijke ontspanning, van 't nastreven van de betere dingen des levens eigenlijk geen sprake kan zijn. Daarom acht hij Zondagsrust een van de eerste verbeteringen, wier invoering een eerste eisch des tijds is.

„Geef ons doorloopend in de tabakscultuur twee volle middaguren rust in plaats van de 4 of 5 kwartiertjes op vele ondernemingen gedurende den schuurtijd; geef ons verder, 't zij Zondags of Vrijdags den wekelijkschen rustdag en ik garandeer allen Hoofdadministraties binnen enkele jaren de voldoening eener ongemerkt tot stand gekomen assistenten-veredeling, die elke (veelbesproken) selectie onnoodig zal maken. Het betere leven, dat de Vrouw hier heeft ingeluid, zullen de maatschappijen door 't scheppen van een menschwaardiger bestaan zelf kunnen volmaken.''

Suriname.

Hij zal wel uit zijn duim gezogen hebben, zeiden wij, toen wij in ons vorig nummer des heeren Macaulay's mededeeling bespraken „that the Washington Government was now negotiating for the purchase of Dutch Guiana''.

Uit „Het Vaderland'' van 12 Augustus knippen wij dienaangaande het volgende bericht:

„T. B. Macaulay, voorzitter van de Canadian West-Indian League, heeft bij een interview, met den correspondent van de „Times'' te Toronto, gezegd, dat Amerika onderhandelingen heeft aangeknoopt over Nederlandsch West-Indië. Mochten die onderhandelingen slagen, dan zou de West binnen weinige jaren — zoo voegde hij er bij — een centrum van krachtig industrieel leven en van voorspoed worden.

Naar wij bij navraag ter bevoegde plaatse vernemen, is van die onderhandelingen hier niets bekend.''

Wij ontvangen een uitknipsel uit de „Buitenlandsche Post'' van 14 Augustus, een artikel n.l. getiteld: „De doodsklok over het Nederlandsch gezag in West-Indië''.

De schrijver, voor wien de kanselarijen van Europa en Amerika geen geheimen hebben en die, niet onverdienstelijk, de allures van iemand uit de hooge diplomatie aanneemt, weet te vertellen dat de overdracht van de Britsch West-Indische Koloniën aan de Vereenigde Staten reeds in 1898/1900 als een toekomstige gebeurtenis door de Staatslieden van beide landen werd voorzien.

„Vrij zeker — aldus de schrijver — is dan ook, alvorens de Unie formeel aan den oorlog tegen Duitschland deelnam, een van die door den „„„braven'''' President Wilson verfoeide geheime Verdragen, welke overdracht voorbereidden, gesloten, in den vorm van tusschen Londen en Washington gewisselde, secreet gehouden Nota's, Declaraties of Brieven''.

Ja, hij weet het vrij zeker, de schrijver, élevé au sérail.

„Of de overgave onmiddellijk zal plaats hebben, en in hoeverre zij dadelijk volkomen zal zijn'', weet de schrijver niet. Dat „zal moeten worden afgewacht''.

Dan volgt een politieke beschouwing die wij overslaan. Daarna vervolgt de schrijver: „Na gezamenlijk zoowel den Vijand, als eenmaal zeer machtige Bondgenooten in Europa te hebben verraden en verslagen, zullen Engeland en Amerika voor afzienbaren tijd samen moeten staan of vallen.''

Zeer duidelijk is de bedoeling van deze zinsnede niet. Wel geven de hoofdletters te denken!

......„Nederland zal zich naar het groot gebeuren van dezen tijd in gindsche werelddeel moeten richten, — wat Denemarken, door den verkoop van zijn Possessies in de Amerikaansche wateren, reeds vrijwillig deed, en Frankrijk, wat vroeger of wat later, waarschijnlijk zeer spoedig, zal moeten doen.

We moeten Curaçao en Suriname tot best mogelijken prijs, — welke niet noodwendig in goud behoeft te worden betaald, — aan Amerika verkoopen.''

Dan volgt weer zoo'n fijne diplomatieke beschouwing, die we overslaan.

„Het spel der Diplomatie — zegt de schrijver aan het slot dier beschouwing — is zeer gecompliceerd.''

Niet voor hem evenwel, die alles doorziet.

.......„De groote stroomingen waarschuwen, dat we ons duidelijk bereid moeten verklaren: in overleg met Engeland, de West-Indische Bezittingen, zonder staatkundige reserves aan de Unie over te dragen.

Nederland heeft de Duitsche nederlaag bevorderd en moet de consequenties daarvan nu aanvaarden. — Na de vernedering, na de vertrapping, welke we in de laatste jaren van de Angelsaksers geleden hebben, is het bespottelijk: den verkoop van onze weinig waardevolle Bezittingen in de West onbestaanbaar te verklaren met onze Eer of Waardigheid. Dit te doen ware politieke dementia.''

Aan onze lezers onze verontschuldiging dat wij zooveel hebben aangehaald uit de beschouwingen van dezen Nederlander(?) van eigenaardige menta-

liteit. Wij mochten onze lezers daarvan niet onkundig laten.

* * *

Onze collega van de rubriek ,,Oost- en West-Indisch Literatuur-overzicht'' heeft in het vorige nummer reeds de aandacht gevestigd op het artikel van ,,Caraïb'', getiteld: ,,De heer van Kol en ,,Home Rule'' voor Suriname, in het Augustusnummer van het ,,Koloniaal Tijdschrift''. Onze ruimte gedoogt niet, van het zeer uitvoerige artikel — 44 bladzijden — een overzicht te geven. De schrijver toont aan dat vele beweringen van den heer van Kol den toets der kritiek niet kunnen doorstaan en dat deze in den loop der jaren menigmaal van inzicht veranderd is. Dit neemt niet weg dat de heer van Kol in de Staten Generaal een der weinigen is, die belangstelling toont voor het wel en wee der West-Indische Koloniën, waarom men in die Koloniën niet te zeer den nadruk legt op zijne misvattingen, die men daar natuurlijk ook inziet.

Het belangrijkste gedeelte van het zeer gedocumenteerde artikel van ,,Caraïb'' lijkt ons Hoofdstuk III toe. Daarin staat veel, waarmede wij ons geheel kunnen vereenigen. Wij willen daaruit slechts deze aanhalingen doen:

......,,Wij voor ons achten nu eenige beperking van de bevoegdheden der Staten, althans verenging van de grenzen, binnen welke het college thans tot medewerking aan- of bespreking van de publieke zaak wordt geroepen, ongewenscht en onnoodig.

Reeds daarom ongewenscht, omdat de behandeling van uit te sluiten onderwerpen verplaatst zal worden naar volksvergaderingen en samenkomsten van publieke clubs, en het Bestuur alsdan niet in de gelegenheid zal zijn, om het standpunt, door de Overheid ingenomen, uiteen te zetten, en om misverstanden of verkeerde voorstelling van zaken recht te zetten.

Ongewenscht ook, omdat terugneming van eenmaal geschonken staatkundige rechten of voorrechten het in het leven komen van politieke agitatiën bevorderen en het verscherpen van tegenstellingen bij het bestuur van de kolonie in de hand werken''......

......,,En onnoodig vinden wij eene kortwieking van de Staten wanneer, met behoorlijke handhaving of toepassing van de artikelen 48 en 112 van het Regeeringsreglement, de hoofdleiding in zaken van wetgeving en in begrootingsaangelegenheden aan het Moederland blijft'' ... ...

......,,Dat de ,,toon'' die wel eens in of door de Koloniale Staten wordt aangeslagen niet bijster sympathiek aandoet, behoeft ons inziens ten deze mede geen gewicht in de schaal te leggen.

Als van verlaging van het peil der debatten de rede is, staat men niet voor een specifiek Surinaamsch verschijnsel. In 't bijzonder niet na den uitslag van de laatste gemeenteraadsverkiezingen hier te lande, kunnen wij er ons illusiën van maken dat te dezer zake de Koloniale Staten bij Nederland in de leer kunnen gaan. Gaat het over de schreef dan bestaan trouwens zekere parlementaire correctieven, die ook in Suriname toepassing zouden kunnen krijgen''...........

Aan het slot teekent de schrijver het volgende aan: ,,De West-Indische Gids'' kon aan vorenstaand artikel geen plaatsruimte bieden, aangezien de redactie van dit periodiek uit beginsel niet met naam onderteekende stukken daarin niet opneemt.''

* * *

Bij Kon. besluit is met ingang van 1 October de Surinaamsche ambtenaar met verlof W. H. A. van Romondt, laatstelijk districtscommissaris van Nickerie, benoemd tot referendaris bij het departement van Koloniën.

Curaçao.

Gezaghebber Van Grol.

De *Amigoe di Curaçao* bevat enkele waardeerende woorden aan het adres van den heer G. I. van Grol, die na 17 jaren ,,St. Eustatius'' bestuurd te hebben, de kolonie gaat verlaten. Inderdaad zijn de verdiensten van dezen gezaghebber, trouw bijgestaan door mevrouw Van Grol, niet gering. Wij lezen tevens, dat de heer Van Grol aan het Ministerie van Koloniën geplaatst is.

* * *

De commissie voor het *vredesfeest* heeft een tweedaagsch programma uitgegeven. Voor den eersten dag, zoodra het Gouvernement officieel met het sluiten van den vrede is in kennis gesteld, wordt klokgelui en een taptoe en optocht met muziek en fakkellicht aangekondigd. Den volgenden dag: godsdienstoefeningen (voor de Israëlieten den eerstvolgenden Zaterdag), receptie van de feestcommissie, bedeeling der armen, wandelrit per auto door de stad en naar het Gouvernementshuis van de feest-commissie, die den Gouverneur een ,,artistiek vredesvaandel'' zal aanbieden; muziekuitvoering en bioscoopvoorstelling.

* * *

De Gouverneur heeft reeds tal van inspectietochten op het hoofdeiland gemaakt. De scholen zijn bezocht, de ziekenhuizen en verschillende plantages; ook het struisvogelpark ,,Albertina''. Bij het bluschingswerk van een grooten brand, zooals in jaren op Curaçao niet heeft gewoed, in de Breedestraat van Poluda, heeft de Gouverneur persoonlijk leiding gegeven en daardoor aanstonds veler sympathie gewonnen. Op de Bovenwindsche eilanden werd een bezoek van den Gouverneur gewacht.

* * *

Op Bonaire is landraadsverkiezing geweest. Zes kiezers namen aan de stemming deel en kozen allen den heer P. L. de Haseth.

* * *

De ,,Zeeland'' op St. Martin.

Het volgende belangwekkende bericht is ontleend aan *De Vrijmoedige* van 24 Juli j.l.:

,,Hr. Ms. pantserdekschip ,,Zeeland'' is 17 dezer, omstreeks 9.30 des morgens, onze reede binnen gevallen. Het is al 5 jaar geleden sedert wij een Hollandschen bodem hier hebben gezien; het bezoek was dus hoogst welkom.

In de dokterswoning, die er voor afgestaan werd, aangezien het gouvernementhuis reparaties ondergaat, werden de hoofdambtenaren en de commandant en état-majoor van den oorlogsbodem, w.o. de zoon van den oud-gouverneur van Curaçao, jhr. De Jong van Beek en Donk, zich bevindt, door den Hoogedelgestrengen heer Gezaghebber G. J. Tijmstra aan elkander voorgesteld, hetgeen in de geschiedenis van ons eiland voor het eerst plaats heeft gehad. Commandant Schreuders hield bij die gelegenheid een indrukwekkende rede in vloeiend en puik Engelsch, welke door den Landraad E. G. van Romondt beantwoord werd. Het scheen alsof die voorstelling een verzoening was tusschen twee lang oneenige volken, die toch gevoelens van achting en broederschap voor elkander koesteren. Belangrijke gesprekken werden na de voorstelling gevoerd, en nadat de eerewijn was gebruikt, noodigde de comandant de hoofdambtenaren en een paar families uit, om zijn schip te komen bezoeken, alwaar allen, die er gevolg aan hebben gege-

ven, een „jolly good time" hadden. Voorstelling en bezoek waren volkomen in overeenstemming met den democratischen geest der tijden. In den vóórmiddag vertrok de „Zeeland", met den Gezaghebber en diens gade aan boord, naar Saba en St. Eustatius en is denzelfden dag des nachts om een uur of elf aangekomen, om dadelijk de reis naar Martinique te aanvaarden."

* * *

Ingediend is eene ontwerp-verordening ten einde de wenschelijkheid uit te spreken van wijziging der begrooting voor 1919, die reeds wet geworden is. Bedoeld wordt op St. Martin en op Saba nieuwe openbare scholen te bouwen.

* * *

Kleine berichten.

Hr. Ms. *Zeeland* is 14 Juli uit Curaçao hier te lande teruggekeerd. Op 12 Juli hadden de adelborsten een cabaret-avond gegeven ten bate van de damesvereeniging „Eendracht maakt macht".

Op verzoek van den Minister van Koloniën om voor deelneming van zijn departement aan de jaarbeurs van Lyon en voor inrichting van monsterverzamelingen in het buitenland, monsters van uitvoer-artikelen en photo's van bedrijfsleven en samenleving te ontvangen, is door de Kamer van Koophandel en Nijverheid eene commissie benoemd.

De *Curaçaosche Courant* van 11 Juli 1919 bevat de gewijzigde statuten der N. V. De Curaçaosche Hypotheekbank.

Het Zeemanshuis op den Scharleweg bij begin van de tramlijn is 12 Juli geopend. De destijds voor dit doel gegeven uitvoering heeft ruim één duizend gulden opgebracht.

De blinde pianist Everhard Beverwijk, die reeds eerder in de kolonie optrad, heeft 11 Juli met medewerking van Dh. Waterman, een concert gegeven.

De Amerikaansche kustwachter Itasca heeft een bezoek aan de haven van Curaçao gebracht om levensmiddelen en water in te nemen. Daar de neutraliteitsbepalingen nog niet waren opgeheven, mocht de boot niet langer dan 24 uur blijven. Aldus de *Amigoe di Curaçao*.

A. van Essen te 's-Gravenhage is bestemd tot leeraar bij de Protestantsche gemeente op Amba. De vacature ontstaan door de benoeming van ds. Eijbers op Curaçao, is hiermee eindelijk vervuld.

De heeren Dijckmeester en Mara, van wie de laatste als directeur in de kolonie zal optreden, zijn te Willemstad aangekomen voor de voorbereiding van de oprichting der nieuwe bank.

* * *

Personalia.

Tot kapitein-commandant der troepen is benoemd de heer C. van Roggen, kapitein der infanterie O.-I. L., die ook eenige jaren geleden in de kolonie heeft dienst gedaan. Kapitein van Roggen is met de Commewijne herwaarts vertrokken.

De Gouvernements-secretaris, de heer J. F. Haayen, die den dienst gaat verlaten, heeft drie maanden verlof gekregen; de kantonrechter, de heer H. J. T. Boomgaart, tijdelijk administrateur van financiën, is tijdelijk belast met de waarneming van de betrekking van Gouvernements-secretaris, en aan den heer A. B. J. Prakken, inspecteur der invoerrechten en accijnzen te Rotterdam, is de waarneming der betrekking van administrateur van financiën opgedragen.

2e luitenant der Infanterie O.-I. L., J. de Vries, gedetacheerd in Curaçao, is daar 17 Juli aangekomen.

Op St. Eustatius is 13 Juli 1919 op tachtigjarigen leeftijd overleden de heer T. G. Groebe, oud-gezaghebber van dit eiland en van St. Martin N. G.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Uit de Tangsi. In een „*Brief naar Huis*" van Lena in de *Padoman*, aan hare ouders (in Ambon of de Minahassa?) geeft deze, in goeden stijl, een levendige beschrijving van de treurige toestanden in de tangsi (kazerne), van waaruit zij haar schrijven zendt. Na een inleiding, waarin zij mededeelt, dat zij en haar man Paul en haar twee dochters Emma en Sopiah Goddank gezond zijn in de tangsi in het vreemde land, en verschooning vraagt voor het lang laten wachten op eenig bericht, verklaart zij, dat niet alleen de tijd daartoe ontbrak, maar ook veel, dat zij zou willen mededeelen, haar ouders toch maar verdrietig zou maken. Emma en Sopiah — vervolgt schr. — zijn thans groot geworden en vragen aldoor, wanneer wij toch naar ons land terug zullen keeren, om er heerlijk naar de tuinen te gaan en jonge djagoeng en ander lekkers te eten. Kasijan, maar Lena dacht, dat het beter was eerst te blijven waar ze was, omdat er thans scholen voor soldatenkinderen zijn opgericht. En in haar geboorteland zouden de kinderen immers niet school kunnen gaan?

Maar Lena is teleurgesteld, haar man is haast gek geworden van het heen en weer draven om zijn meisjes op school te doen, zoo moeielijk is dat. En ze beginnen zoetjes aan den leeftijd te bereiken. Dezen dag nog kwam de papa van een bezoek aan den Pastoor terug, want zij dachten: laat het maar een sekolah Roomsch zijn, als de kinderen maar onderwijs krijgen. Maar...... er was geen plaats, dan de volgende maand pas.

Lena is er moedeloos van, want telkens zeggen ze dat en toch gebeurt 't niet. Daarom heeft ze besloten, als papa en mama er niets op tegen hebben, om maar in Augustus, bij het verstrijken van Paul's dienstverband, naar huis terug te keeren en er in de kebon (tuin) te werken. Ja, zegt Lena, ik heb den vader der kinderen gedreigd met scheiding, als hij op nieuw teekent, al houd ik nog zooveel van hem allen.

Na deze ontboezemingen vertelt Lena, hoe zij, toen haar man in het hospitaal lag, van 42 cent daags leven moest, en geeft zij een beschrijving van de „woonplaats" van dit soldatengezin. Een slaapplaats, welke tevens dienst doet als tafel, stoelen, kast, kamer en huis. Groot genoeg voor twee personen, maar dan moet men zich niet al te veel bewegen, op straffe van op den vloer te vallen, dan wel iemand tegen z'n hoofd of z'n buik te schoppen, daar de slaapplaatsen maar ½ M. van elkaar verwijderd zijn. Links en rechts slapen er anderen, ook aan het hoofdeinde, terwijl last not least onder Lena's bed menschen huizen. Men schaamt zich niet meer, zich voor de anderen te verkleeden. En dan, o ja, voegt Lena er min of meer guitig aan toe, in deze beddenpasar moet je nog bovendien een goed oriënteeringsvermogen hebben, want door de gelijkheid der slaapplaatsen zou je in de haast wel eens in een andermans bed kunnen stijgen. „Stijgen" zegt zij, en niet in bed stappen, omdat bijvoorbeeld haar slaapplaats zoo hoog is, dat zij er een laddertje voor noodig heeft. Anders neemt men maar een aanloopje. Nou, slamet tidoor! (wel te rusten). Des morgens is het dan ook een heele verwarring, om z'n bullen bij elkaar te krijgen. Maar men maakt zich niet boos, omdat ieder weet hoe 't gesteld is. Is het etenstijd, dan duurt 't weer een heele poos, voordat de „tafel" gedekt is, want de matras moet verwijderd — omdat het „servies" er onder wordt bewaard, samen met de schoenen. De kinderen gaan hun portie verorberen, waar men toestaat, dat zij zitten gaan. Lena treurt, dat zij haar dochters geen betere opvoeding geven kan, al is zij zelf welopgevoed. Zij vraagt van haar moeder, dat deze de vrouwelijke kennissen in het vaderland zal aanraden eerst goed te pikeren, alvorens een soldaat als vrouw te volgen. Zij verklaart, dat velen niet meer voor den dienst teekenen willen. Op het congres te Djokdja der Perserikatan Minahasa is dan ook een motie aangenomen tegen de werving in de Minahassa, waarmede Lena volkomen accoord gaat. Papa en mama mogen zelf eens komen zien, hoe niet alleen Lena het zoo ellendig heeft, maar dat, waar de njonja's der sergeanten, die een eigen kamer krijgen reeds soesah hebben, de gewone soldatenmenschen in een kandang (hok, kraal) gehuisvest zijn.

In een P. S. vertelt Lena, dat zij eenige maanden geleden 5, 6 vrouwelijke lotgenooten den breeden

weg heeft zien opgaan, zonder man en zonder vaste woonplaats. Is dit vooruitgang, dit het lot van haar, die den soldaat vòlgen? Weshalve zij tot voorzichtigheid aanmaant.

Pandhuisgeschiedenis. S o e k e l a n schrijft in de *Neratja* over de staking in het pandhuis Oeloedjambi (Pemalang) op 8Mei 1919, waarnaar hij in zijn hoedanigheid van correspondent der afdeeling P. P. P. B. Pemalang den 18e d.a.v. een onderzoek in loco instelde. Hij deelt mede, dat op 7 Mei 1919 de beheerder aan alle beambten opdroeg alle bundels betrekking hebbende op uitgelote biljetten van de maand November 1918 te verifieeren, daar het kasboek over die maand niet klopte. Een der bundels werd tot tweemalen toe nagerekend, maar de optelling klopte niet, volgens schr., omdat de teller niet goed met het telraam overweg kon en bovendien een der beleeningssommen onduidelijk was neergeschreven. Een ander beambte, M. Sastromidjojo, die de telling overdeed, kreeg wel het goede totaal. De beheerder maakte zich hierop boos en beweerde, dat de beambte zeker de telling maar had kloppend gemaakt, en hij uitte zich in vreesaanjagende bedreigingen, beloofde een „ramling" indien de telling later fout bleek, zeggende, dat hij niet bang was voor ontslag en boete, noch voor wien ook. Hij was gewoon geweest met kettinggangers te werken, en gaf niets om ontslag of boete, als hij maar den een of anderen beambte het hoofd had stukgeslagen. Deze woorden, zegt schr., maakte den beambte zichtbaar bevreesd. Den volgenden dag durfde geen der beambten op het werk te komen. Allen gaven kennis aan den Assistent Wedono van Oeloedjambi, dat zij en corps naar Pekalongan gingen om bij den Inspecteur van den pandhuisdienst aldaar recht te zoeken. Deze ontving hen vriendelijk en lachte zelfs, toen hij de klacht aanhoorde. Hij zeide, dat 't eenmaal de aard was van den beheerder, maar dat zij maar moesten terugkeeren en hij de zaak wel in orde zou brengen. Denzelfden ochtend ontving de Inspecteur ook telefonisch bericht over het gebeurde. De beambten gingen allen weer terug; de onderbeheerder en zij, die de sleutels hielden, gingen met den Inspecteur in een auto en de overigen in deelemans. In het pandhuis Oeloedjambi gekomen, vond men daar bijeen den regent van Pemalang, den wedono van Tjomal, den assistent-wedono van Oeloedjambi en Ampelgading, den mantri politie en zijn oppassers. Voor de loketten verdrongen zich tal van lieden uit Pemalang, Tjomal, en Wirodessa. De beambten deden hun dienst en luisterden naar de bevelen van den Inspecteur. Na sluitingstijd werd door den Inspecteur en den Controleur van den pandhuisdienst een nader onderzoek ingesteld, met het resultaat, dat de beheerder ongelijk kreeg wegens het bezigen van onbehoorlijke woorden, maar ook de beambten werden berispt.

Schr. is van oordeel, dat Europeesche beambten van het slag als bovenbedoeld, niet bij den algemeenen dienst behooren te worden geplaatst, maar liever op het hoofdbureau.

P o r t e r betoogt in de *Sinar Hindia*, dat het personeel van den pandhuisdienst in vergelijking met dat van andere diensttakken, er het slechtst aan toe is. Dikwijls moet het overwerk verrichten, wegens het groote aantal panden, dat wordt ingebracht of uitgelost, terwijl men voor dat overwerken geen betaling krijgt. Is het dus wonder, dat men er tegen opkomt? vraagt schr. En dan, zegt hij, het wenschelijk te achten, dat, waar er toch zooveel aan verdiend wordt, een voldoend aantal beambten wordt aangesteld.

D i p o A t m o d j o vestigt er — in hetzelfde blad — de aandacht op, dat men, naar het schijnt, ten aanzien van den Europeeschen beheerder van het pandhuis te Toeren, in wiens kas een tekort van *f* 60.— werd ontdekt, genoegen neemt met de vergoeding door hem van dat tekort; althans die beheerder wordt nog gehandhaafd. Schr. zegt, dat wanneer het een Inlandschen beheerder betreft, men wel anders zou hebben gehandeld, hij haalt dan o.m. als voorbeeld aan het ontslag van den Inl. beheerder te Soelang (Rembang) wegens de aanwezigheid van een bon groot *f* 40.— in zijn kas. Men behoort rechtvaardig te handelen, zonder aanzien des persoons, zegt hij.

In verband met de groote onveiligheid in Solo stelt A. J a s i n voor, om den gang der bevolking naar de pandhuizen te belemmeren, door te bepalen, dat alles, wat naar het pandhuis wordt gebracht, voorzien moet zijn van een verklaring van den betrokken loerah, dat de herkomst duidelijk en houder gerechtigd is het goed te verpanden.

De red. teekent hierbij aan: Als dat gebeurt wordt toch de vrijheid der bevolking weer beperkt? (*Djawi Kondo*).

Technische Hoogeschool. Van een dergelijke inrichting in Ned. Indië en de komst van de H.H. IJzerman en professor Klopper voor de voorbereiding dier hoogere onderwijsinrichting, vraagt S. in de *Darmo-Kondo*, waarom in Indië nu maar niet tegelijk een Universiteit wordt geopend. Schr. vindt die zeer noodzakelijk voor Indië, vooral om het feit, dat een Hoogeschool de groote prikkel zal worden voor de bevolking om zich te ontwikkelen. Lieden, die bij de huidige toestanden hunne kinderen niet verder kunnen laten studeeren, omdat het hun aan de financieele middelen ontbreekt, of ze naar Europa te zenden, zien daardoor dan toch hun wenschen vervuld en zij die geen plan hadden om de kinderen te doen studeeren zullen dan allicht er wel toe komen, omdat er toch al gelegenheid zal zijn, om zich volledig te ontwikkelen.

Bezoldiging van Moskee-beambten. A m b y o o k — in hetzelfde blad — verwondert er zich over, dat de *pangoeloes* en *naibs* in het Mangkoe-Negaran gebied nog steeds niet bezoldigd worden, daar eenigen tijd geleden toch reeds sprake was, dat het zou gebeuren. Men wacht er echter reeds een jaar tevergeefs op, en begint al te wanhopen aan het in vervulling gaan van hun wenschen en verlangens. Alleen al op het bericht, indertijd, dat men die moskeebeambten zou bezoldigen, is de betrekking zeer in den smaak gevallen en is het gewoonlijk een stormloop van candidaten voor een opengevallen naibplaats.

Vernedering. R. H. klaagt in de *Neratja* over vernederende behandeling van Javanen door Javanen bij een trouwfeest in de dessa Bolang. Voordat de geïnviteerde hooge p r i j a j i e s arriveerden, zouden n.m. twee Chineezen zijn aangekomen, die door den heer des huizes eerbiedig begroet werden en een plaats kregen op de voor genoemde prijajies bestemde zetels. Schr., die dit een vernedering van het eigen ras noemt, verwijt den gastheer, dat het slecht van hem is, te doen voorkomen, alsof hij niet wist, dat de irrigatiebeambten zouden komen.

Geen Bewijs. In verband met het artikel in de *Djawa-Tengah* over het trouwen van professor Dr. Snouck Hurgronje met een landgenoote in Nederland, zegt Kèok in de *Kaoem Moeda*, dat zulks nog geen bewijs is, dat hij thans tot het Christelijk geloof is teruggekeerd.

„Zuivere Vriendschap". K è o k — in hetzelfde blad — beweert vernomen te hebben, dat zes bestuursleden de Societeit „*Kaweningan Mitra*" te Tasikmelaja, waarvan de leden uit ambtenaren en particulieren bestaan, zouden hebben voorgesteld, om geen partikulieren tot de Societeit toe te laten. K è o k wist niet wat hij hoorde, want „Kaweningan Mitra" beteekent toch „zuivere vriendschap". Dan is het beter om den naam van de societeit te veranderen in bijv. „Societeit van de hooge „Menaks" *) van Modjopait, zoo zegt hij.

Kokend. Onder het hoofd: „*Hoe hoog is de warmtegraad van het in de Indiërs stroomende bloed gestegen?*", een artikel van C h a m i d i n, in de *Sinar Hindia*, waarin hij verklaart, dat door de weigering door den Minister van Koloniën van het voorstel tot inkrimping van het suikerareaal, vooral tengevolge van het gestook van de Europeesche pers, de warmte van het bloed der Indiërs tot 1000 graden is gestegen.

Sosrokardono en alle S. I.'ers zijn van meening, dat het zitting nemen van Tjokroaminoto in den Volksraad dus geen nut heeft. *Boedi-Oetomo*, die aanvankelijk voor den Volksraad was, na de verwerping van het amendement Dwidjosewojo, zijn thans ook de oogen opengegaan. Het is niet te verwonderen, zegt schr., dat sadokoetsiers te Batavia den Volksraad „Komedie besar" noemen. Zelfs door Europeanen wordt die raad een „suikerraad" genoemd. Het zou goed zijn, indien de heeren Tjokroaminoto, Abdoelmoeis, Dwidjosewojo, Sastrowidjono e.a. aftraden, zoodat er geen enkele Inlandsche voorman meer in den Raad zitting heeft. Zou de raad dan in dat geval zijn naam behouden? Zoo ja, zou die naam dan nog deugen, aangezien men een andermans naam gebruikt?

Bestuurstelsel. Onder nevengaand hoofd in hetzelfde blad een artikel van „E s K a D o", waarin het tegenwoordige bestuurstelsel wordt afgekeurd. Schr. stelt voor om Java te verdeelen in regentschaps-, distrikts-, onder-distrikts- en dessaraden en de Inlandsche ambtenaren in rijks-regentschaps- en dessa-ambtenaren. Hen, die dit voorstel hoorende, hun schouders ophalen, verwijst hij naar het artikel

*) Ambtenaren.

van Mr. 's Jacob in Koloniale Studiën, waarin de raad wordt gegeven om kinderen onderwijs te geven, ook al worden ze dom geacht.

Goede Verwachtingen. In hetzelfde blad schrijft Ottojous, dat, wanneer men de rede van den Gouverneur-Generaal bij de opening van den Volksraad leest, men goede verwachtingen zal koesteren omdat daaruit blijkt; dat er verschillende verbeteringen op allerlei gebied in het verschiet zijn. Voor den vooruitgang van Indië, dienen Regeering en Volk samen te werken. Maar alle wijzigingen in het bestuur zullen worden geregeld overeenkomstig de voorstellen der herzienings-commissie. De Gouverneur-Generaal laakte een deel der Inlandsche pers, omdat het de bedoeling der Regeering duister maakt. Al het door den Gouverneur-Generaal behandelde, lokt bestrijding uit, omdat het volk niet accoord gaat met de door de Regeering gemaakte wetten, welke het volk bezwaren. De Regeering legt de wetten ten uitvoer evenals een geneesheer handelt tegenover zijn patient. De dokter onderzoekt den zieke zonder dezen iets van zijne bevinding mede te deelen; hij schrijft alleen een recept voor en de zieke heeft de medicijnen te gebruiken volgens de voorschriften, anders niet. De zieke durft niets te vragen uit vrees. Natuurlijk, dat zijn ziekte dan lang duurt en de dokter een groot voordeel kan trekken. Of de zieke sterft, dan wel er boven op komt, de dokter heeft er geen nadeel bij.

„Kandjeng". Zekere S. heeft het in de *Oetoesan-Hindia* over *Kaoem „Kadjeng"*, met welke benaming hij bedoelt zekere categorie personen, die al te gaarne *„Kandjeng toean"* zeggen tot suikerfabrikanten van Europeesch ras. Zulke menschen, die op die manier een wit voetje trachten te krijgen bij hun chef, slechts op eigen voordeel bedacht zijn, benadeelen in verschillende opzichten hun eigen ras „de Inlanders". Immers, de menschen, die steeds met *„Kandjeng toean"* betiteld worden, gaan de Inlanders beschouwen als een lager staand ras dan alle andere rassen ter wereld, m.a.w. als een ras, dat het meest geschikt is slaaf te worden. Een tweede slecht gevolg voor den vooruitgang van het Inlandsche volk is, dat door dat Kandjeng zeggen de kennis der Inlanders wordt getaxeerd naar de meerdere of mindere kunst van vleien (likken), waarop de werkgevers zoo gesteld zijn. Tegen deze „likkers" waarschuwt S. zijne broeders en lotgenooten en hij spoort hen aan tot zelfbewuster optreden. Het is dag geworden, roept hij hun toe, de tijden zijn veranderd en wij behooren meê te gaan met den tijd. Wij, arbeiders der fabrieken, verkoopen onze werkkracht, behooren dus niet als bedelaars te doen, maar te handelen in overeenstemming met onze Javaansche satrya (helden) natuur. Schr. eindigt met de mededeeling, dat hij eens een bekendmaking had gezonden naar zekere fabriek in Malang, ter propageering van den Personeel Fabriek Bond. Op dat schrijven werd door den administrateur beslag gelegd. En niemand anders dan de geadresseerde zelf kan het dien heer in handen hebben gespeeld, daar de brief in gesloten couvert was gezonden. In verband met deze kwestie heeft de administrateur schr. begiftigd met den titel van „opruiër", maar het kan hem niets schelen, zegt schr.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Gelijkstelling. M. T. uit Semarang bevreemdt het, dat de heer Waworoentoe zich verklaarde tegen de motie van het congres der *Perserikatan Minahassa*, waarin om gelijkstelling der Menadoneezen met Europeanen werd gevraagd. Heeft de heer Waworoentoe dan vergeten, wat hij zelf den Regeeringscommissaris Liefrinck te Menado gevraagd heeft? Waarom heeft hij er zich toen niet tegen verzet? Is hij bang voor menschen van ander ras, dat hij durft tegen die van zijn eigen? Laat de heer Waworoentoe met vrouw en kinderen eens een tijdje in de tangsi wonen zooals wij, dan zal hij wel anders spreken. *(Pewarta Soerabaja*, overgenomen uit de *Padoman).*

Overgenomen. Volgens een telegram heeft *Sir Montagu*, vergezeld van Indische Mohammedanen, bij den Raad van Vier te Parijs verklaard, dat elke vermindering van het gezag van Turkije een grief zou zijn voor de Indische Mohamedanen, Daarom is nog geen beslissing genomen omtrent de verdeeling van het Turksche Rijk in Azië. *(Perniagan* uit de *Utusan Melaju* Singapore).

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Grootsche scheepvaartplannen.

Wie vroeger bij de havenwerken in Amsterdam of Rotterdam zijn bewondering uitte voor hetgeen de Nederlandsche ondernemingsgeest tot stand wist te brengen, moest meermalen de opmerking hooren: toch nog niets vergeleken bij hetgeen de groote Britsche havens te zien geven. Daargelaten in hoever die, den Nederlander eigen, behoefte tot kleineering recht van bestaan had, zal wie thans in de groote Engelsche havens hoort van de nieuwe scheepvaart plannen, daar vermoedelijk de opmerking bij vernemen: toch nog niets vergeleken bij hetgeen Amerika en Japan te water willen brengen.

Inderdaad wordt wat de Britsche ondernemingsgeest aandurft om in Europa de overmacht op handelsgebied te behouden, overtroffen door 't op Amerikaansche wijze opgezette handelsvlootplan, waarmede de kalmdoende maar ijverig werkende Japanner ernstig in mededinging treedt.

Laten wij, uit den overvloed van berichten, die de pers hierover brengt eenige voorbeelden sprokkelen om een denkbeeld van de bedrijvigheid te geven.

In Mei j.l. registreerde 't bureau van scheepvaart te Washington 247 nieuwe in Amerika gebouwde schepen, vertegenwoordigende 393.302 ton. Daarvan waren er 86 op de kust van den Atlantischen-, 91 op die van den Stillen Oceaan, en 42 op die van de Groote meren van stapel geloopen. De overgroote meerderheid vormden de stalen schepen, slechts 1/6 was in hout, die in cement beginnen mee te tellen.

Het „Berliner Tageblatt" verwacht binnen drie jaren een overdaad van scheepsruimte: De Duitsche werven moesten volgens 't vredesverdrag 200.000 ton per jaar bouwen voor de geallieerden, zij kunnen dit en tevens de wederbouw van de D. vloot verzekeren. In December 1919 zal de wereldhandelsvloot reeds met 3 à 4 millioen die van 1914 overtreffen, in 1920 zal dit reeds tot 10 millioen ton zijn toegenomen. Amerika en Japan moeten de werven sluiten. Ligt in deze optimistische berekening een geruststelling in verband met de vervoermogelijkheden, als men overweegt hoe de verdeeling van de tonnenmaat over de landen zal zijn, is zij minder bevredigend voor Engeland en geenszins geruststellend voor Frankrijk.

Hongkong heeft de beweging van voor den oorlog terug gekregen, de Amerikaansche en de Japansche vlaggen zijn er echter sterker vertegenwoordigd, terwijl de Europeesche schepen nog een aanzienlijken achterstand hebben.

De Nippon Yusen Kaisha, de grootste Japansche scheepv. mij., wil haar vloot in 3 jaren aanzienlijk uitbreiden. Dadelijk zullen al 3 groote passagiersbooten van 20.000 ton elk worden gebouwd, te zamen op 60 millioen yen geraamd en bestemd voor de vaart op Amerika. 't Eerste schip wordt waarschijnlijk aan een Eng. werf op stapel gezet en dient dan tot model voor de 2 andere, die in Japan zelf moeten worden vervaardigd. Voorts zullen een paar schepen van 6000 ton den dienst op Shanghai en een gelijk aantal dien op Europa uit breiden.

Tegelijkertijd hebben 8 Japansche scheepv. mijen zich tot de Kokusai Kisen Kaisha vereenigd, die te Yokohama haar zetel krijgt en met een aandeelenkapitaal van 100 millioen yen begint. De tonnenmaat harer stoomschepen is 500.000. Zij zal de volgende lijnen openen. Van Japan naar: 1. Panama, de Kaap, Indië; 2. Calcutta, New-York; 4. Wladiwostock, New-York; 5. Orient, Europa, Russische havens.

In Europa zullen worden aangedaan: Konstantinopel, Odessa, Marseille, Londen, Hamburg, Riga.

Zoo even zeiden wij, dat deze groei van de handelsvloot niet geruststellend is voor Frankrijk. Toch zit men ook daar volstrekt niet stil, maar verkeert men mede voor deze aangelegenheid onder den invloed van „'t land waar de oorlog gevoerd is". De groote inspanning, die de andere landen deden, om menschen, materieel, voedingsartikelen, enz. enz. naar Fr. over te brengen heeft hun krachten en middelen gegeven, die nu op andere wijze in of ten bate van zich zelf kunnen worden aangewend. Frankrijk werd geholpen, maar staat daardoor nu in menig opzicht hulpeloos. Laat ons eens overzien hoe het voor deze zaak staat, die slechts een van de vele problema's vormt, die 't op te lossen heeft.

Naar aanleiding van interpellaties van verschillende leden der Kamer van afgevaardigden, over de slecht geregelde verbinding tusschen 't moederland en de koloniën, heeft de „commissaire à la marine marchande" P. Dupuy namens de regeering een verklaring afgelegd, waarvan 't volgende het zakelijke weergeeft.

Na aftrek van de zeer oude schepen, die nog in de vaart gehouden zijn, zijn van de 33 schepen, met 86.500 ton die in 1914 op Noord-Afrika in de vaart waren, thans 16 over met 35.500 t., d.i. een verlies van ongeveer de helft.

Marokkolijn verlies aan schepen		40 pCt. ;	aan t.	40 pCt.
Corsica ,, ,,	,,	45 ,,	,,	50 ,,
Midden en West Afrika	,,	25 ,,	,,	20 ,,
Madagascar en la Réunion	,,	100 ,,	,,	100 ,,
Antillen, Gyana, Midd. Amerika	,,	50 ,,	,,	50 ,,
Indochina	,,	60 ,,	,,	50 ,,
N. Caledonië, Tahiti	,,	100 ,,	,,	100 ,,
Interkoloniale lijnen	,,	40 ,,	,,	35 ,,
Lijnen buiten de koloniën, op:				
Noord-Amerika	schepen	25 ,,	,,	30 ,,
Zuid-Amerika	,,	45 ,,	,,	50 ,,
Levant	,,	50 ,,	,,	50 ,,

Alles samengenomen is 't verlies kort samen te vatten als 50 pCt. van de eenheden en 45 van de tonnenmaat.

Om hierin te voorzien zijn reeds beschikbaar 2 prijsschepen, 5 van Brazilië overgenomene, 5 Duitsche in beheer, samen met 111.500 t. De in Spanje geïnterneerde D. schepen gaan ook in beheer aan Fr. over, met 72.500 t. Dan blijft een te kort in vergelijking met 1914 van 67 bodems en 279.500 t. De beteekenis hiervan neemt toe, doordien de militaire transporten nog niet zijn afgeloopen, de Brazil. sch. nog voor eenige andere diensten gereserveerd zijn, en onder de beschikbare weinig nieuwe, vele oude zijn, die kunstmatig in de vaart worden gehouden.

Voor 't Verre oosten zijn nog 17 koopvaarders noodig, voor Madagascar 8; voor West en Midden Afrika 10 à 11; voor N. Caledonië 3; voor N. Afrika 16. Een 55 tal dus, van 2000 tot 5000 t.

De tegenwoordige tonnenmaat van 1.800.000 moet op 5 millioen worden gebracht. Hiertoe moeten de Fr. werven alle krachten inspannen, maar zij kunnen dit alleen niet af. Dit klinkt weer anders dan 't Duitsche optimisme, dat, bij de verplichte levering aan de geallieerden, meent nog de eigen vloot te kunnen herbouwen.

In de eerst volgende 5 jaren verminderen die 1.800.000 ton tot 1 millioen, er zijn dus 4 millioen bij te brengen. De Fr. scheepsbouwers leveren 2.200.000 t. Reeds is

men 't eens geworden over den aankoop van Amerika van ruim 100.000 t. en van Engeland van 500.000 t. Bij de verdeeling van de vijandel. schepen rekent Fr. op 400.000 t. Gezocht moet nog worden naar een aanvulling van 800.000 t., misschien levert Amerika nog een 300.000 t. meer.

Kan Nederland bij dit zoeken niet helpen?

Engeland kan na 1922 meer leveren. Duitschland moet, volgens 't vredesverdrag, voor de geallieerden bouwen.

Men ziet, 't is niet gelukt om de rekening kloppend te maken, en toch ging deze niet verder dan den toestand te brengen op hetgeen in 1914 was. Konden wij niet met recht zeggen, dat de vooruitzichten voor Frankrijk niet geruststellend zijn?

Het dure leven in verre landen.

Dit vraagstuk staat in nauw verband met 't vooraf gaande. Het is niet daarvan alleen afhankelijk, integendeel tal van factoren werken er op in, maar de mogelijkheid van aanvoer is toch van zeer groote beteekenis. Alles is betrekkelijk. Wie de toestanden in 't buitenland aanschouwt, prijst wat in Nederland is veilig en heilig, terwijl hier de duurte als gesprek van den dag het weêr en den oorlog vervangen heeft. In Algiers klaagt men even hard als in Nederland, maar de onderwijzers en de kinderen bedanken er voor de regeling, die de Fransche regeering gemaakt had voor hun vacantie-overtocht naar Frankrijk, omdat zij niet wenschen te deelen in den voedselnood welke daar 't noodige onbereikbaar maakt. Zonder ons te verdiepen in 't meerdere of mindere kan 't verschijnsel als universeel bestempeld worden. Wij hooren van de maatregelen, die in verschillende landen beproefd of overwogen worden, en die, voor zoover bekend, nergens nog eenigszins afdoende gevolgen hebben, wij hooren ook van de eischen, welke door arbeiders en ambtenaren gesteld worden, om voor hen aan de duurte tegemoet te komen, doch die als ze ingewilligd worden de duurte weer opdrijven, maar wij hebben er dan niet veel begrip van in hoever dit verschijnsel zich ook doet gelden in de warme landen, waarvan men wel weet hoe een mislukte rijst- of mais-oogst er hongersnood kan brengen, maar die men overigens als weinig gevoelig voor voedingsduurte beschouwt. Daarom lijken ons de volgende mededeelingen bijzonder interessant.

De resident-generaal van Tunis, E. Flandin, heeft een commissie ingesteld om de oorzaken van 't dure leven na te gaan en voorstellen ter bestrijding te doen. Bij de installatie wees hij als mogelijke middelen, rechtstreeksche verkoop van den voortbrenger aan den verbruiker; bevordering van coöperatieve voortbrenging en verbruiksexploitatie. Deze laatste moet de prijzen niet vragen aan den kleinhandel, en de overwinst verdeelen, maar de prijzen zoo laag mogelijk stellen. Zou, evenals op de Beurs de noteeringen vraag en aanbod voor allen beheerschen, door publiceering van de prijzen voor den kleinhandel ook eenheid te verkrijgen zijn? De commissie wees harerzijds op 't gebrekkige in de strafbepalingen om tegen misbruiken op te treden.

Voor Senegal geeft dit lijstje de prijzen in francs aan per 100 K.G.:

	1913	1919		1913	1919
gezouten vleesch	160	750	granen	20	65
worst	400	1200	meel	32	120
vet	100	450	scheepsbeschuit	50	175
reuzel	170	650	griesmeel	100	380
margarine	150	550	gedr. groenten	50	285
eieren (100 st.)	5	30	chocolade	300	625
kaas	280	1100	olijf-oliën	200	660
boter	400	1500	bier in fl.	100	225

Uit deze opsomming is na te gaan hoe de hooge prijzen in Europa inwerken op de koloniën, die, om de duurte te bestrijden, de prijzen weer verhoogen van hare uitvoerartikelen. Wie doet den rollenden sneeuwbal smelten?

Gebrek aan activiteit in Congo.

La Dépêche Coloniale van 12 Augustus geeft de plaats van haar hoofdartikel aan een uitroep onder den titel „Notre Congo meurt d'inaction'', waaronder dan in groote letters volgt: „Il faut lui donner l'outillage nécessaire pour vivre, et, en premier lieu, construire des voies ferrées.'' De kreet voegt aan 't gebrek van bedrijvigheid nog toe „en vooral van gebrek aan voortbrenging''.

De caoutchouc vermindert in hoedanigheid en hoeveelheid, de uitvoer dreigt teniet te gaan. De ivoor geeft niet meer hoop. Men heeft niet aan de mogelijkheid geloofd van de talrijke kudden olifanten en de overal welig groeiende caoutchouc lianes waardeloos te kunnen zien worden. De mogelijkheid is maar al te spoedig bewezen. Wel zijn de lianes niet uitgeroeid, maar de rubberaanplantingen van andere tropenlanden hebben de prijzen zoo doen dalen, dat de mededinging voor de inlanders in Congo onmogelijk is geworden. De caoutchouc der slingerplanten is zelfs voor vermenging minder deugdelijk gebleken dan de Para van de boomencultuur. 't Is een herhaling van hetgeen gebeurde met de wilde kina, koffie, cacao, katoen, die hunne waarde verloren door de vruchten der geregelde cultuur.

Er is volgens den schr. van 't artikel Jean Dybowski, dan ook geen heil te verwachten, van het voornemen om de in Frankrijk in te voeren boom-caoutchouc met fr. 1.50 te belasten. Congo is wat vruchtbaarheid betreft te vergelijken met Brazilië, Britsch- en Nederlandsch Indië. Om 't land tot productiviteit te brengen moet 't op dezelfde wijze behandeld worden als deze landen. Velerlei voortbrengselen moeten in stapelhoeveelheden worden verkregen voor den uitvoer in 't groot.

Hiervoor beschikt Fransch Congo over geen enkele K. M. spoorlijn. Alleen die landschappen, welke gebruik kunnen maken van de lijn op Belgisch gebied, hebben een goed vervoermiddel, echter tegen een hoog tarief.

Frankrijk heeft hier een begane tekortkoming te herstellen, want 't is al bijna even lang in 't bezit van deze kolonie als van die in West-Afrika, en zonder spoorwegen blijft het rijke land een arme kolonie.

Wij willen niet hatelijk zijn en de Fr. naar 't Duitsche voorbeeld van koloniale exploitatie verwijzen.

Engeland en Perzië.

Na negen maanden onderhandeling is er een overeenkomst tot stand gekomen. Daarbij wordt bepaald, dat Engeland Perzië met raad en daad zal bijstaan bij den heropbouw van den staat. Engeland zal Perzië een voorschot van 2 millioen pond verleenen, gewaarborgd door de opbrengst van Perzische belastingen. Het resultaat zal niet zijn, dat Perzië een Britsch protectoraat wordt, maar dat het tijdperk van buitenlandsche intrigues en na-ijverige mededinging een einde zal nemen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Java-Post.

Onder het opschrift „Zuid-Nieuw-Guinea sterft uit'', laat Pastr. P. Vertenten in No. 26 van de „Java-Post'' nogmaals zijn waarschuwende stem hooren. Het schijnt een bedroevend feit dat de Kaja-Kaja's door aanrakingen met — laat ons zeggen — meer beschaafden, in de latere jaren behebt zijn met venerische ziekten, welke hen langzaam maar zeker doen ten onder gaan. De R. K. missie doet al het mogelijke om dit kwaad zooveel mogelijk te keeren, o.a. door het stichten van modelkampongs (waarover men bijv. kan raadplegen de brochure van wijlen Dr. Pareau), maar heeft toch niet kunnen beletten dat in de jaren 1914—1919 gemiddeld 40 pCt. der bevolking is gestorven, terwijl het geboortecijfer zoo laag is dat men het gerust kan verwaarloozen. Pr. Vertenten zegt dat alleen doeltreffende maatregelen van de Regeering redding zullen kunnen brengen, en beveelt hiervoor aan: afzondering van de weinig talrijke jonge bevolking, die nu nog gezond is.

Het Nederlandsche Zeewezen.

Het Nr. van 16 Aug. bevat een geïllustreerd artikel „Suriname (van 1772—'77)'', waarin de schrijver, J. R. J. Ph. Cambier, verhaalt van de in die jaren gevoerde krijgsverrichtingen tot het bedwingen van een slavenopstand in die kolonie. Het werk van kapitein J. G. Stedman: Narrative of a five years expedition against the negroes of Surinam from the year 1772 to 1777 enz. is de bron waaraan schr. zijn gegevens ontleent.

Mededeelingen van de Landbouwhoogeschool.

Afl. III van deel XVI, getiteld: Bodemonderzoek op Java en Sumatra, resultaten eener geologische en agrogeologische reis in 1916, door Prof. J. van Baren, bevat de volgende bijdragen: No. 1. De agro-geologie als wetenschap, door Prof. J. van Baren. — No. 2. Bijdrage tot de kennis van het bodemprofiel nabij Buitenzorg, door J. D. White. — Petrogafische beschrijving van eenige gesteenten van den Salak, door J. D. White.

Bananen-producten.

Het Nr. van 3 Juli der zgn. „Korte Berichten'' meldt het navolgende over de producten, vervaardigd van bananen (pisangs).

Het is weinig bekend, op hoeveel verschillende manieren banen bewerkt worden; alleen het pisang-meel heeft zich een zekere bekendheid verworven. Ongeveer 30 jaren geleden werd dit te Parijs aangewend voor het maken van biscuits, deze voldeden echter niet. Voor 15 jaar werd te Manhattan nogmaals een proef genomen, welke biscuits nog steeds in den handel zijn. De zgn. „bananen-kofe'', een surrogaat voor koffie, is minder bekend, op den duur voldoet dit niet.

Bananen-marmelade is verkrijgbaar in ronde schijven, verpakt in kartons van een handig zakformaat. Deze marmelade is zoet, donker bruin van kleur en de geur doet sterk denken aan geconserveerde aardbeien.

Bananen-olie en -essence zijn geen echte pisang-producten, maar koolteer-derivaten, welke toevallig een sterken bananengeur hebben.

Bananen-azijn is weinig bekend in den handel, omdat deze door de talrijke conserven-fabrieken van Manhattan dadelijk wordt opgekocht. De kleur is zeer donker, de geur aromatisch, terwijl de smaak goed is ofschoon minder piquant dan de kleur zou kunnen doen vermoeden. De azijn wordt gemaakt uit overrijpe bananen.

Bananen-„raisens'' was een product van den afval van gedroogde pisang. Dit werd machinaal in stukken gesneden, ongeveer zoo groot als rozijnen, vandaar de naam. Thans worden deze niet meer gemaakt, aangezien de bananen-afval gebruikt wordt voor de fabricage van bovengenoemde marmelade.

Tegenwoordig worden alle deelen van de pisang benut, ook de schillen. Deze worden n.l. vermalen tot kippenvoer, dat men zoowel vermengd als onvermengd kan gebruiken.

De Macedoniër.

In No. 7—8 van jaarg. 1919 o.m.: De Inlandsche pers en de Zending, door D. Bakker. — Zendingsarbeid onder de Chineezen op Java en Madoera (slot), door L. Tiemersma. —Contact met de Zending op Sumatra, door Dr. W. G. Harrenstein. — Uit mijn Camera, door H. Dijkstra.

De Indische Gids.

De Aug.-afl. opent met een artikel van Han Tiauw Tjong, getiteld: De Chineezen op Java en het Nederlandsch onderdaanschap. Schr. doet daarin een poging om de oorzaken te vinden der „onvaste en zwevende" positie der Chineezen in Ned.-Indië, speciaal op Java, en daaruit te verklaren de in de oogen der Nederlanders en Inlanders „tweeslachtige" houding door de Chineezen aangenomen, welke houding dikwijls bestempeld wordt als te zijn deloyaal.

In een volgend artikel behandelt Oei Kiauw Pik eveneens: De Chineezen en het Nederlandsch onderdaanschap. Hij concludeert: „Aan het Nederlandsch onderdaanschap het recht van optie toe te kennen zou beteekenen: voldoen aan de algemeen erkende democratische beginselen, waarvan ook de moderne nationaliteitswetten getuigen. En bovendien geen buitensporige eisch, om de eenvoudige reden, dat — om prof. mr. C. van Vollenhoven te citeeren — het toestaan van optie aan de onderdanen niet goedgunstigheid is, maar plicht".

Onder het opschrift „Natuurmonumenten" schrijft Dr. S. H. Koorders het een en ander over een belangrijk gouvernementsbesluit (Ind. Stsbl. 1919, No. 90), waarbij eenige Ned.-Indische natuurmonumenten onder Staatsbescherming gebracht zijn.

„De wondeplek bij het boschwezen in Ned.-Indië. Een zeer bedenkelijk experiment" is het opschrift eener korte beschouwing van Prof. A. te Wechel, die daarin zijn bezwaren ontwikkelt tegen het plan om den op verzoek ontslagen hoofdinspecteur van het boschwezen niet door een boschambtenaar te doen vervangen, doch den directeur van landbouw enz. nevens zijn eigen werkzaamheden, met die functie te belasten.

Behalve de gewone maandelijksche rubrieken bevat deze afl. dan nog het vervolg van wijlen M. van Geuns' artikelenreeks: Het Oosten in vogelvlucht, van Boeddha tot de Groot-Mogols (V. Het geheimzinnige China).

Batavia 1619-1919.

Ter gelegenheid der herdenking van het driehonderdjarig bestaan van Batavia is aldaar een historische tentoonstelling gehouden waarvan ons dezer dagen de catalogus in handen kwam (druk van Albrecht en Co. te Weltevreden). Deze catalogus, met interessante afbeeldingen, omvat niet minder dan 14117 nummers, bevattend de volgende afdeelingen: Meubelen, zilverwerk, gevelsteenen, wapenen, maten en gewichten, glaswerk, aardewerk en porcelein, archivalia, oude drukwerken, schilderijen, platen en prenten, munten en gedenkpenningen, gedenkbladen uit den Compagniestijd, varia.

Het moge ongelooflijk schijnen, maar 't is een feit dat in den catalogus met geen enkel woord melding wordt gemaakt van de plaats waar en wanneer de tentoonstelling gehouden werd, evenmin als gezegd wordt van wie ze is uitgegaan.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 33: Kroniek van de voortbrenging en verdeeling van suiker (vervolg), door dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Eerste verslag over de werkzaamheden ten behoeve van de selectie van koffie en cacao, door G. Stahel, besproken door Prof. Dr. F. A. F. C. Went. — Kedirische landbouwvereeniging. — De handelsbeweging van den Australischen Statenbond met Ned.-Indië. — Koloniale Staten van Suriname. — De overzeesche handel na den oorlog. — Kultuurberichten. —Kleine mededeelingen (De uitbarsting van den Kloet. — Ned. Indisch Natuurwetenschappelijk congres. Enz.). — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken, benevens een van het Kol. Instituut (afd. Handelsmuseum) uitgaande opgave van recente literatuur over rubber.

Teysmannia.

Afl. 5 van jaarg. 30 bevat. Schaduw-, sier- en laanboomen, door H. J. Wigman Jr. (met ill.). — De Zuid-Amerikaansche Hevea-bladziekte, door Dr. C. J. J. van Hall. — Agathis loranthifolia salisb. (aanvulling), door H. J. Wigman Jr. — De tweekleurige klapperbladkever en de gestreepte dikkoprups, door S. Leefmans. — De boomen in verband met den plantengroei, door Dr. J. J. B. Deuss (vervolg).

Handel en Bedrijf.

In No. 15 voortzetting der artikelenreeks van D. Ingerman over „Warenkennis van koloniale waren". Schr. vervolgt hierin zijn beschouwingen over kaoetsjoek. — Verder bevat dit Nr. een aan „Tropenpflanzer" ontleend overzicht van wereld-rubberproductie en -verbruik over de jaren 1913—1918.

Locale Belangen.

Afl. 23—24 van den 6en jaarg. bevat o.m. de rede uitgesproken, door den Voorzitter der Vereeniging voor Locale Belangen, bij de opening van het 9e Decentralisatie-Congres. — In de rubriek „De Indische Raden" vindt men voorts een belangrijke uiteenzetting van Mr. C. Sithoff over de rechten op grond te Medan.

In afl. 1 van den 7en jaarg. een artikel van B. J. Kool, getiteld: „Fiscale zegels", zoomede overzichten uit de pers over het 9de Decentralisatie Congres. — Verder in de rubriek „Decentraliana" een schrijven „Gemeentelijke gezondheidsdiensten", door den hoofdambtenaar belast met werkzaamheden ten behoeve van den Burgerl. Geneesk. Dienst, gericht aan de Burgemeesters van Batavia en Semarang.

Korte Berichten voor Landb., Nijverh. en Handel.

No. 28 bevat een korte opgave van den invoer van Java- en Sumatra-thee in Amerika, zoomede het 16e vervolg van „De markt van eenige Ned.-Indische producten te Amsterdam in 1917". — Een bijlage bevat gegevens over den oogst en den aanplant van suikerriet in en aan het einde der maand Mei 1919.

Rubber-literatuur.

Hierboven werd melding gemaakt van recente literatuur over rubber in No. 33 van „De Ind. Merc."; hoofdzakelijk worden daarin genoemd bijdragen in het Ned. Ind. Rubber Tijdschr. en het Algem. Landbouw Weekbl. v. N.-I., waarover door ons niet wordt beschikt. Daarentegen wordt in de I. M. niet gerept van den inhoud der Juni- en Juli-afl. van het „Archief voor de Rubbercultuur", welke hieronder volgt.

Juni-afl. Verband tusschen het soortgelijk gewicht van latex en serum en het rubbergehalte van de latex, door Dr. O. de Vries. — Over de bruikbaarheid van instrumenten als metrolac en latexometer voor het bepalen van het rubbergehalte van de latex, door Dr. O. de Vries. — De inwendige bouw der schorselementen van Hevea Brasiliensis, door Dr. W. Bobilioff.

Juli-afl. Eenige verdere proeven met het occuleeren van Hevea in den Cultuurtuin, door W. M. van Helten. — Over de selectie van Hevea Brasiliensis Müll. Arg., door Dr. C. Heusser. — De gevolgen der Kloetuitbarsting voor de rubberondernemingen op den Kloet, door Dr. P. Arens. — Wat heeft men aan viscositeitsbepalingen bij het rubberonderzoek? door Dr. O. de Vries. — Bruine binnenbastziekte, door A. A.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van afl. 20: De Gouverneur-Generaal van Ost-Indië. VIII. Hendrik Brouwer, door N. (met portret). — Eene uitbarsting van den Galoenggoeng (in Juli 1918), door Th. van Dort (met ill.). — De weefster, door Mevr. M. C. Kooy-van Zeggelen.

Indisch Militair Tijdschrift.

De Juni-afl. bevat o.m.: Nog eens: de samenwerking tusschen Infanterie en Artillerie, door J. B. van der Poll. — De Artillerie-inrichtingen in Ned.-Indië, door J. D. A. de Fremery en H. L. Maurer. — De opleiding aan de Kon. Militaire Akademie, door K. — De peil- en waarnemingsdienst der vestingartillerie, door J. T. Hallegraeff. — Menages, door Asymptoot. — De vaardigheidsproeven, door J. van der Heide.

Het nieuwe Indische Wetboek van Strafrecht.

Bij L. J. Veen te Amsterdam verscheen: Het nieuwe Indische „Wetboek" van Strafrecht. 2e supplement op den 2den druk van Lion's Rechtsboek, door Dr. J. Lion. 1e gedeelte: Inleiding tot de Strafrechtsverordening. 2e gedeelte: De nieuwe Indische Strafrechtsverordening.

TUINARCHITECTUUR

N.V. Clingendaalsche Kweekerij 140

CLINGENDAAL
Eigen Kweekerij

Den Haag

VAN STRAALEN MONSIEUR & ERKELENS.

WIJNHANDEL

Hoofdkantoor: ROTTERDAM, Leuvehaven 34, Tel. 2456.

Bijkantoor: DEN HAAG, Lloydgebouw, Piet Heinplein, Tel. {1587 / 1588} 123

Bijkantoor: DEN HELDER, Hoofdgracht 37, Tel. 83.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Type- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren of van dienstbetrekking wenschen te veranderen moeten zich wenden tot: **„PERSINGGAHAN"**, Advies-Bureau en tehuis voor Ned.-Ind. Bedienden van de Vereeniging „Oost en West", Dir. F. DE MUNNIK, **van Boetzelaerlaan 2, Den Haag, Telef. Scheveningen 248,** waarook gelegenheid bestaat voor logies, tegen een billijke vergoeding.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen, Staats- en Strafrecht.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch. — Staatsinstellingen van Ned. O.- en W.-Indië. — N.-I. Strafrecht. — N.-I. Strafvordering.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Korte Jansstr. 19, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Gooilandsche weg 6, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assist.-Res., van Imhoffstr. 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterk.
B. TH. BRONDGEEST, Heerenweg 199, Haarlem. — De Islam en zijn beteekenis voor Indië. — Arabisch. — Maleisch. — Javaansch.
A. H. JANSEN, Hamerstraat 25, Bussum. — Maleisch (gramatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.02; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent **voor frankeerkosten.**

b. **Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent **voor frankeerkosten.**

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn verkrijgbaar:

a. Onze West (Tweede druk) bestaande uit: I. **De Kolonie Suriname,** door FRED. OUDSCHANS DENZ;
II. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.
Prijs per exemplaar **f 0.50** en f 0.03 frankeerkosten

b. **Staats-** en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (Tijdelijk uitverkocht)
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (Tijdelijk uitverkocht).
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

Nederl. Stoomvaart-Maatschappij „OCEAAN"

Directie: Prins Hendrikkade 145, AMSTERDAM

Holland-Nederlandsch-Indië

Vice-Versa

Agenten: MEYER & Co's SCHEEPVAART-MAATSCHAPPIJ AMSTERDAM—ROTTERDAM. 156

N.V. Algem. Nederlandsch en Indisch Touristenbureau

's-Gravenhage Kettingstraat 1 **„KOSMOS"** Weltevreden-Rijswijk

☞ Vraagt inlichtingen omtrent onze reizen naar de slagvelden en onze gezelschapsreizen van Genua en Marseille naar Holland. 118

JAVA-CHINA-JAPAN LIJN

Eigen kantoren der Maatschappij te AMSTERDAM, HONG-KONG, SOERABAIA, KOBE en SAN FRANCISCO.

Geregelde stoomvaartdiensten tusschen Nederlandsch Indië, China en Japan.

JAVA-PACIFIC LIJN 11

(onder Directie der Java-China-Japan Lijn).

Maandelijksche dienst tusschen Ned.-Indie en San Francisco.

Stoomvaart-Maatschappij „NEDERLAND"

AMSTERDAM. 68

PASSAGIERSDIENST

van Amsterdam via het Suezkanaal naar SABANG, BELAWAN-DELI, SINGAPORE, BATAVIA, SEMARANG en SOERABAIA.

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij.

Geregelde mail-, passagiers- en vrachtgoederendienst

tusschen de havens in den Nederlandsch-Indischen Archipel, in verbinding met Singapore, Penang en Australië.

Uitvoerige dienstregelingen zijn verkrijgbaar bij de Directiën te *Amsterdam* en te *Batavia.* 88

VLEUGELS, PIANO'S KUNSTSPELPIANO'S ORGELS

REPARATIE - STEMMEN - RUILEN

Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN 8

GOOSEN & SWAGERMAN

DEN HAAG

BOEKHORSTSTRAAT 149 - TEL. H 2051

Wed. G. STREITWOLF

Noordeinde 105, 's-GRAVENHAGE, Tel. H. 2413

GUMMI SPONSEN
SPONSEN ZAKKEN
BADMUTSEN

151

N.V. Autogarage „CITO"

Schenkweg 7 - 's-GRAVENHAGE, - Tel. H. 6290

160

Luxe Verhuur-Auto's

2de Hands Meubelmagazijn

J. C. FERON, 20

VEENKADE 20 DEN HAAG

STEEDS IN- EN VERKOOP.

Atelier voor herstellingen en veranderingen.

Gevestigd sedert 1880.